

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: B 6210 Ekonomika a management
Studijní obor: Ekonomika a management mezinárodního obchodu

Výhody a nevýhody zavedení eura pro Českou republiku se zaměřením na zhodnocení
vlivů na její ekonomiku a dopad na hospodaření podniků zabývajících se mezinárodním
obchodem

Advantages and Disadvantages of the Implementation of the Eurocurrency for the
Czech Republic with a View to Appreciation of the Influences on Its
Economics and Impact on Companies Management Dealing with International Trade

BP-EF-KFÚ-2010 09

ZUZANA WÜŇŠOVÁ

Vedoucí práce: Ing. Josef Horák, Ph.D. (Katedra financí a účetnictví)

Konzultant: Ing. Gabriela Hradecká (TOYOTA TSUSHO LOGISTICS CZECH s.r.o.)

Počet stran: 63

Počet příloh: 3

Datum odevzdání: 5. leden 2010

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci, 5. ledna 2010

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu **Ing. Josefu Horákovi, Ph.D.** za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce s tématem "Výhody a nevýhody zavedení eura pro Českou republiku se zaměřením na zhodnocení vlivů na její ekonomiku a dopadů na hospodaření podniků zabývajících se mezinárodním obchodem" se zabývá problematikou evropské měnové integrace s aplikací na Českou republiku. Cílem této práce je analyzovat a poté zhodnotit činnosti České republiky související s jejími přípravami na zavedení jednotné evropské měny, a její současné a očekávané pozitivní a negativní vlivy na českou ekonomiku a na podniky zabývajících se mezinárodním obchodem. První část je zaměřena na popis fungování eurozóny z hlediska podmínek a způsobů vstupu. Druhá část se soustřeďuje na analýzu činností, jež Česká republika zatím podnikla v určitých oblastech v souvislosti s přípravami a nutností splněním podmínek pro zavedení jednotné evropské měny. Tato část rovněž pojednává o pozitivních a negativních plynoucích z přijetí eura. Další část zhodnocuje proces a dopady zavedení eura na Slovensku a Slovinsku a poslední část je zaměřena na praktickou ukázkou účtování případů, jež v současnosti nastávají zahraničním podnikům sídlícím v ČR v souvislosti s jejich obchodními styky se zahraničními partnery. Závěr obsahuje vyhodnocení a celkové shrnutí daného tématu společně s formulací vlastního názoru autorky.

Klíčová slova

Česká republika, EMS, EMU, euro, eurozóna, Evropská unie, Hospodářská a měnová unie, Maastrichtská konvergenční kritéria, měnová integrace, reálná kritéria konvergence

Annotation

The baccalary thesis with the theme "Advantages and Disadvantages of the Implementation of the Eurocurrency for the Czech Republic with a View to Appreciation of the Influences on the Czech Economics and Impact on Companies Management Dealing with International Trade" is concerned with the issue of European monetary integration. The purpose is to analyse and to appreciate activities of the Czech Republic related to preparations for implementation of the Eurocurrency and actual and expected positive and negative influences of the Eurocurrency on the Czech economy and companies dealing with international trade. The first part is intended on description of the eurozone and its function in light of the conditions and ways of enter to the eurozone. The second part is concentrated on analyse of activities made by the Czech Republic in certain areas in connection with the preparations and necessity to meet the criteria of the European Union for implementation of the Eurocurrency. This part also describes advantages and disadvantages resulting from adoption euro. The next two following parts summarize process and impacts of implementation of the Eurocurrency on Slovakia and Slovenia. The final part is intended on accounting of practical cases which international companies have to account in connection with their business contacts of foreign business partners. The conclusion takes in evaluation and general resume of this theme in conjunction with the formulation of position of the author.

Keywords

Czech Republic, EMS, EMU, Euro, eurozone, European Union, Economic and Monetary Union, Maastricht convergency criteria, monetary integration, real convergency criteria

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	9
Seznam tabulek.....	10
Seznam obrázků.....	11
1. Úvod	12
2. Jednotná měna	14
2.1 Historie evropské měnové integrace.....	14
2.2 Eurozóna.....	16
2.2.1 Podmínky přijetí eura	17
2.2.1.1 Kritérium cenové stability	17
2.2.1.2 Fiskální kritérium	18
2.2.1.3 Kritérium stability měnového kurzu.....	19
2.2.1.4 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	19
2.2.2 Pakt stability a růstu	20
2.2.3 Scénáře přijetí eura	20
2.2.3.1 Scénář s využitím přechodného období (tzv. madridský scénář).....	20
2.2.3.2 Jednorázový přechod na euro, tzv. „velký třesk“ (též označovaný jako „Big Bang“).....	21
2.2.3.3 Jednorázový přechod na euro s využitím fáze „postupného zrušení“, tzv. Phasing-Out	21
3. Euro a Česká republika.....	22
3.1 Situace v ČR před zavedením eura.....	22
3.1.1 Vyhodnocení současného a očekávaného plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou	23
3.1.1.1 Kritérium cenové stability	23
3.1.1.2 Fiskální kritérium	24
3.1.1.3 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	25
3.1.1.4 Kritérium stability měnového kurzu.....	25
3.1.2 Vyhodnocení sladění hospodářského vývoje České republiky s eurozónou	26
3.1.2.1 Sbližování cenových hladin.....	27
3.1.2.2 Sladění hospodářských cyklů.....	27
3.1.2.3 Sbližování ekonomické úrovně	29
3.1.3 Přizpůsobovací mechanismy	30
3.1.4 Shrnutí vyhodnocení současného a očekávaného plnění konvergenčních kritérií a stupně sladění ČR s EA.....	31
3.2 Národní plán zavedení eura v České republice	33
3.2.1 Příprava nefinančního sektoru v souvislosti s přechodem na euro.....	34
3.2.2 Shrnutí příprav v nefinančním sektoru	36
3.3 Pozitiva a negativa zavedení eura v České republice	37
3.3.1 Pozitiva přijetí eura.....	38
3.3.1.1 Přínosy pro občany	38
3.3.1.2 Přínosy pro podnikatele	38
3.3.1.3 Makroekonomické výhody	41

3.3.2	Nevýhody přijetí eura	42
3.3.2.1	Ztráta samostatné měnové politiky	42
3.3.2.2	Riziko vnímané inflace	43
3.3.2.3	Náklady v důsledku neschopnosti členského státu čelit asymetrickým šokům z přijetí eura v teorii R. Mundella	44
3.3.2.4	Náklady spojené s procesem přijetí jednotné měny	44
3.3.2.5	Rozdílnost transmise a ztráta ražebného	45
3.4	Shrnutí výhod a nevýhod zavedení eura v ČR	45
4.	Přínosy a nevýhody v zemích, které přijaly euro	46
4.1	Přínosy a nevýhody na Slovensku	46
4.2	Přínosy a dopady na Slovinsku	47
5.	Obchodní případ zahraničního podniku z hlediska účtování v souvislostech	50
5.1	Kurzové rozdíly	50
5.2	Účtování kurzových rozdílů v praxi	51
5.3	Shrnutí účtování kurzových rozdílů	54
6.	Závěr	55
	Seznam použité literatury	57
	Seznam příloh	60

Seznam použitých zkratek a symbolů

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CB	Centrální banka
CZK	česká koruna
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
D	Dal
DPH	Daň z přidané hodnoty
EA	eurozóna
ECB	Evropská centrální banka
ECU	evropská měnová jednotka (european currency unit)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EMS	Evropský měnový systém
EMU	Hospodářská a měnová unie (Economic and Monetary Union)
ERM	mechanismus směnných kurzů (Exchange Rate Mechanism)
ES	Evropská společenství
ESCB	Evropský systém centrálních bank
EU	Evropská unie
EUR	euro
HDP	hrubý domácí produkt
HICP	harmonizovaný index spotřebitelských cen
HMU	Hospodářská a měnová unie
KZ	konečný zůstatek
MD	má dáti
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
např.	například
NBS	Národní banka Slovenska
OCA	optimální měnová oblast (Optimum Currency Area)
p.b.	procentní bod
př.	příklad
PS	počáteční stav
PSR	Pakt stability a růstu
PZI	přímé zahraniční investice
SKK	slovenská koruna
tzv.	takzvaný, takzvaně
USA	Spojené státy americké
USD	dolar USA
Z	zůstatek
+	přírůstky na analytickém účtu
-	úbytky na analytickém účtu
Σ	součet

Seznam tabulek

Tab. 1 Současní členové eurozóny.....	16
Tab. 2 Kritérium cenové stability.....	24
Tab. 3 Fiskální kritérium.....	25
Tab. 4 Ekonomická úroveň ČR a eurozóny.....	29
Tab. 5 Srovnání ekonomických úrovní vybraných zemí.....	29
Tab. 6 Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií ČR.....	32
Tab. 7 Klasifikace přínosů a nákladů zavedení eura v případě ČR.....	38
Tab. 8 Účetní operace související s účtováním kurzových rozdílů.....	52
Tab. 9 Pokladna CZK a valut.....	53
Tab. 10 Běžný účet CZK a deviz.....	53
Tab. 11 Dodavatelé (CZK, EUR).....	53
Tab. 12 Změny ve výsledovce.....	54
Tab. 13 Změny v rozvaze.....	54

Seznam obrázků

Obr. 1 Časový a technický plán procesu utváření Hospodářské a měnové unie.....	15
Obr. 2 Vývoj kurzu CZK/EUR.....	26
Obr. 3 Vývoj HDP v ČR a v EA-13 (v %, meziročně).....	28
Obr. 4 Podíl vývozu do EA-13 na celkovém vývozu (v %).....	28

1. Úvod

Za téma své bakalářské práce jsem si zvolila oblast měnové integrace Evropské unie s aplikací na Českou republiku. Ve své práci se zabývám rozbořem výhod a nevýhod zavedení eura v České republice a jeho vliv na českou ekonomiku a podniky zabývající se mezinárodním obchodem poněvadž si myslím, že otázka zavedení eura je dlouhodobě aktuální a velice důležitá pro ČR.

Evropský integrační proces prošel od svého počátku již několika stádii ekonomické integrace. Vznik hospodářské a měnové unie společně se zavedením a používáním jednotné měny euro zatím představuje nejvyšší stupeň hospodářského propojení zemí Evropské unie.

Česká republika se vstupem do Evropské unie 1. května 2004 automaticky zavázala také vstoupit do měnové unie a nahradit svoji národní měnu společnou evropskou. Avšak s tímto vstupem je spojena celá řada činností a podmínek, které ČR musí vykonat a splnit, aby se mohla stát plnoprávným členem Hospodářské a měnové unie. Přejchod od národní měny k euru je velice složitý proces spojený s celou řadou problémů.

Tato práce se zabývá aktivitami souvisejícími s přípravami České republiky na proces přijetí jednotné evropské měny v rámci plnění důležitých nominálních ale i reálných konvergenčních kritérií, plánování, organizování činností a příprav v sektoru podnikatelských subjektů, dále se zabývá předpoklady zavedení eura z hlediska očekávaných důsledků ve vybraných oblastech, jako jsou dopady např. na zahraniční obchod, ekonomický růst aj. Práce se rovněž zaměřuje na aspekty z přijetí jednotné evropské měny v zemích, jež vstoupily do eurozóny v předešlých letech, a to zejména na Slovensku a Slovinsku, kde především slovenská ekonomika je velice podobná té české, tudíž Slovensko se pro Českou republiku stává jakýmsi vzorem činností a aktivit, které zde proběhly v rámci procesu zavedení eura a jeho vlivů na ekonomiku země v období po jeho přijetí. Poslední kapitola je zaměřená na praktickou ukázkou případů v rámci účetních operací, jež nyní probíhají a účtují se u všech podnikatelských subjektů v souvislosti s jejich stykem s jednotnou měnou v rámci zahraničního obchodu.

Cílem této práce je pomocí popisných analýz, literárních syntéz, odborných odhadů a predikcí rozebrat a poté zhodnotit a shrnout aktivity České republiky v souvislosti s jejími

přípravami a plněním podmínek v rámci zavedení jednotné evropské měny a jejích současných a očekávaných vlivů na českou ekonomiku a podniky zabývající se mezinárodním obchodem.

2. Jednotná měna

2.1 Historie evropské měnové integrace

Výsledkem dlouhodobého integračního procesu evropských států je zavedení a používání společné měny euro. Kolem roku 1944 byly v americkém Breton-Woods dohodnuty principy nového světového měnového řádu, jehož základy stály na systému pevných, avšak přizpůsobitelných kurzů. Šest evropských států¹ napojilo své měny do tohoto systému pevných kurzů a v roce 1957 vyvrcholily tyto integrační iniciativy podepsáním dohody o založení Evropského hospodářského společenství. Jedním z cílů tohoto integračního uskupení byla snaha dosáhnout cenové a kurzové stability členských zemí.

Zásadním mezníkem v dalším rozvoji měnové integrace se stalo zveřejnění tzv. Wernerova plánu začátkem sedmdesátých let, který představoval první pokus o vytvoření měnové unie díky tehdejší velice příznivé situaci hospodářského růstu států v Evropě. Obsahem tohoto plánu bylo skrze tři etapy v průběhu deseti let dojít k vytvoření hospodářské a měnové unie. Avšak náplň plánu se setkala s rozporuplnými postoji jednotlivých členských států EHS, a to zejména Francie, a navíc díky pádu bretonwoodského systému pevných kurzů v roce 1973 by jeho celková realizace byla velice problematická.

I v této obtížné době kurzové nestability některé členské země zůstaly zapojeny do systému pevných kurzů nazývaného tzv. had v tunelu, avšak tento neutěšený stav, kdy jednotlivé země z hada postupně vystupovaly a z části do něj vstupovaly zpět až se v něm nakonec udržely pouze silné měny, byl zcela v rozporu s cíli EHS a tudíž bylo nasnadě vytvořit nový, lepší měnový systém. Tak se stalo o několik let později v březnu v roce 1979, kdy z iniciativy vrcholných politiků Francie a Německa začal fungovat Evropský měnový systém.

Tento kvalitativně mnohem lepší systém, s cíli: stabilizovat měnové kurzy, podpořit konvergenci členských států, přispět k prohloubení měnové integrace směrem k hospodářské a měnové unii a třemi základními prvky², prodělal několik vývojových etap a

¹ Itálie, Francie, Belgie, Německo, Nizozemsko a Lucembursko.

² Evropská měnová jednotka ECU, mechanismus měnových kurzů ERM, úvěrové nástroje Evropského fondu pro měnovou spolupráci.

zároveň se stal jakýmsi vstupem k druhému pokusu o vytvoření měnové unie, kdy sehrála důležitou roli tzv. Delorova zpráva.

Tehdejší předseda Evropské komise Jacques Delors byl pověřen vypracováním plánu dosažení Hospodářské a měnové unie. Poté na Delorovu zprávu navázala mezivládní konference a s využitím většiny Delorových námětů bylo toto úsilí dovršeno uzavřením Smlouvy o Evropské unii v Maastrichtu na konci roku 1991. Tato smlouva vytyčila časový i technický plán (viz Obr. 1) na vytvoření HMU ve třech etapách, který obsahoval několik základních bodů:

- byla stanovena tři stadia procesu utváření měnové unie, opírající se o pevná data s vytyčením jasných cílů a úkolů;
- 1. leden 1999 byl vymezen jako nejpozdější termín vzniku měnové unie;
- byla zformulována konvergenční kritéria, která se stala jednou z podmínek vstupu do měnové unie;
- vznikla Evropská centrální banka jako institucionální "hlava" budoucí měnové unie, pověřená pečovat o cenovou stabilitu.

Stadia budování Hospodářské a měnové unie

Pramen: Evropská centrální banka

Obr. 1 Časový a technický plán procesu utváření Hospodářské a měnové unie

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_maastricht.html.

Plán byl zrealizován v roce 1999, kdy jedenáct evropských států³ začalo provádět společnou měnovou politiku a zavedlo společnou měnu euro. Zpočátku nová měna existovala pouze v bezhotovostní formě, avšak bezmála po tříletém uspořádání byla 1. ledna 2002 zahájena výměna národního oběživa za euro a během dvou měsíců se postupně přešlo na používání eurobankovek a euromincí ve všech zemích eurozóny. Euro se postupem času stalo největší měnou v Evropě.

Během několika posledních let do eurozóny vstoupilo Řecko a proces rozšiřování pokračuje i nadále, kdy euro nahradilo slovinský tolar v roce 2007, Kypr a Malta přijaly společnou měnu začátkem roku 2008 a od 1. ledna 2009 bylo euro zavedeno už i v sousedním Slovensku, jež se tak stalo 16. členem eurozóny.

2.2 Eurozóna

Eurozóna neboli Evropská měnová unie je oblast složená z členských států Evropské unie, které přijaly společnou jednotnou měnu euro a kde je nyní prováděna jednotná měnová politika pod dohledem ECB. Existence této jednotné měny zatím představuje nejvyšší stupeň hospodářského propojení zemí EU. Toto uskupení má v současnosti 16 členů (viz Tab. 1).

Tab. 1 Současní členové eurozóny

Datum vstupu	Země
1.1.1999 bezhotov. euro	Belgie, Německo, Irsko, Španělsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko, Finsko
1.1.2001 bezhotov. euro	Řecko
1.1.2002 hotovostní euro	Belgie, Německo, Irsko, Španělsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko, Finsko
1.1.2007	Slovinsko, (neúspěšná Litva)
1.1.2008	Kypr, Malta
1.1.2009	Slovensko

Zdroj: http://ec.europa.eu/economy_finance/the_euro/index_cs.htm?cs_mid=2946.

Chybí zde Velká Británie a Dánsko, kde euro nebylo dosud zavedeno. Tyto dvě země získaly na začátku při vyjednávání Maastrichtské smlouvy doložku neúčasti⁴, díky níž

³ Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Německo, Nizozemí, Lucembursko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko.

⁴ Tzv. opt-out.

nejdou povinni vstoupit do HMU. Pro ostatní země tato výjimka neplatí, jelikož se podepsáním později vzniklé přístupové smlouvy s níž také souvisí slnění daných kritérií zavázaly přijmout euro jako společnou měnu. V současné době to platí pro Bulharsko, Rumunsko, Českou republiku, Polsko, Maďarsko, Estonsko, Litvu, Lotyšsko a Švédsko. Zrovna Švédsko je sice také zavázáno přijmout jednotnou evropskou měnu, avšak v současnosti je tato myšlenka nereálná, poněvadž obyvatelstvo již dříve v referendu zavedení eura odmítlo. Jelikož je EU založená na právních dokumentech, mohla by taková situace podle právníka Tomáška znamenat, že Švédsko neplní závazky ze základních smluv a mohlo by být žalováno před Evropským soudním dvorem, avšak taková situace je krajně nereálná, nutit soudní cestou členský stát, aby jednal vlastně proti vůli svého obyvatelstva. Na druhé straně nelze tuto výjimku dlouhodobě tolerovat. Švédsko tuto situaci nakonec řeší tím, že schválně nesplňuje jediné kritérium a to vstup do tzv. mechanismu směnných kurzů, poněvadž jednou z podmínek zavedení eura je povinná dvouletá účast v tomto systému.

2.2.1 Podmínky přijetí eura

Nedílnou součástí vstupu jednotlivých členských států EU do eurozóny je splnění předem daných podmínek, mezi kterými jsou mimo jiných i tzv. maastrichtská konvergenční kritéria (viz Příloha A), která jsou formulovaná v článku 121 Smlouvy o založení Evropského společenství (dále jen Smlouva), konkrétněji v Protokolu o konvergenčních kritériích a Protokolu o nadměrném schodku, na které se Smlouva odkazuje. Mezi tyto kritéria patří kritérium cenové stability, kritérium podílu deficitu veřejných rozpočtů na HDP, kritérium podílu vládního dluhu, kritérium stability měnového kurzu a kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.

2.2.1.1 Kritérium cenové stability

Článek 121 odst. 1 první odrážka Smlouvy vyžaduje: „dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků“. Článek 1 Protokolu o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 121 Smlouvy, stanoví, že: „kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. 121 odst. 1 první odrážce, znamená, že členský stát vykazuje

dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech“.

2.2.1.2 Fiskální kritérium

Fiskální kritérium má dvě části, které musí být splněny současně:

- Schodek veřejných financí v poměru k hrubému domácímu produktu. Článek 121 odst. 1 druhá odrážka Smlouvy vyžaduje: „dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 104 odst. 6“. Podle článku 2 Protokolu o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 121 Smlouvy, toto kritérium znamená, „že v době šetření se na členský stát nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 104 odst. 6 této smlouvy o existenci nadměrného schodku“. Článek 104 upravuje postup při nadměrném schodku. Podle odst. 2 a 3 tohoto článku vypracuje EK zprávu „v případě, že členský stát EU nesplňuje požadavky dodržování rozpočtové kázně, a to zejména pokud poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 3 % HDP). Ledaže by zmíněný poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží doporučené hodnotě, anebo by překročení doporučené hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstával blízko k doporučené hodnotě“.
- Podíl vládního dluhu v poměru k HDP. Toto kritérium vychází z článku 121 Smlouvy a z Protokolu o postupu při nadměrném schodku a vypovídá dlouhodobě o udržitelnosti veřejných financí: „Poměr vládního zadlužení k hrubému domácímu produktu nepřekročí doporučenou hodnotu (stanovenou ve zmíněném Protokolu jako 60 % HDP), ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučené hodnotě“.

2.2.1.3 Kritérium stability měnového kurzu

Podle článku 121 odst. 1 třetí odrážky Smlouvy se vyžaduje: „dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného státu“. Článek 3 Protokolu o kritériích konvergence stanoví, že „kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, jak je uvedeno v čl. 121 odst. 1 třetí odrážce této smlouvy, znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak členský stát nesmí v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči měně kteréhokoli jiného členského státu“.

2.2.1.4 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Kritérium vychází z článku 121 odst. 1 čtvrtá odrážka Smlouvy a vyžaduje „stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb“. Článek 4 Protokolu o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 121 odst. 1 Smlouvy, stanoví, že: „Kritérium konvergence úrokových sazeb, jak je uvedeno v čl. 121 odst. 1 čtvrté odrážce této smlouvy, znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech“⁵.

Země také musí být nejméně dva roky zapojena v ERM II a kurz její měny k euru se nesmí příliš odchylovat od centrálního kurzu stanoveného ECB. Ta je povinna společně s EK podávat souhrnné hodnotící informace Radě Evropské unie o plnění konvergenčních kritérií formou Konvergenční zprávy alespoň jednou za dva roky, nebo na základě žádosti členského státu EU, který má dočasnou výjimku na zavedení eura.

⁵ Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_podmin_prijeti.html>.

Je nutné nenarušit stabilitu jednotné měny a ekonomický vývoj eurozóny, proto musí být všechny tyto podmínky splněny všemi členskými zeměmi.

2.2.2 Pakt stability a růstu

Tento dokument byl přijat členskými zeměmi EU v roce 1997 na popud Německa, které mělo obavy s blížícím se okamžikem vzniku měnové unie, zda budou maastrichtská konvergenční kritéria dostatečná z hlediska udržení rozpočtové disciplíny na trvalé úrovni nejen v přípravném období před zavedením eura, ale i po jeho přijetí. Členské státy se tak přijetím tohoto dokumentu zavázaly dosáhnout střednědobých rozpočtových cílů v podobě vyrovnaného nebo přebytkového rozpočtu a zároveň předkládat program stability Evropské komisi a Radě. Státy účastníci se třetí fáze HMU mají povinnost vyhotovovat stabilizační programy, nebo konvergenční programy pokud naopak nejsou členy eurozóny. V případě, že členské země nedodržují stanovené cíle, Rada EU je může potrestat a ve vážnějších situacích navíc zahájit proceduru nadměrného schodku a pokud země neprovede nápravná opatření během dvou let, bude jí udělena peněžitá pokuta.

2.2.3 Scénáře přijetí eura

Každá členská země řeší před vstupem do eurozóny závažnou otázku, jakým způsobem, respektive jakou cestu zvolí pro zavedení společné měny. Podle právních předpisů EU existují tři scénáře zavedení eura.

2.2.3.1 Scénář s využitím přechodného období (tzv. madridský scénář)

Tímto scénářem je euro nejprve zavedeno v bezhotovostní podobě a národní měna je přechodně zachována pro platby v hotovosti v podobě bankovek a mincí, avšak nejdéle tři roky. V bezhotovostním styku je možno používat jak národní měnu tak i euro. Tento scénář zemím umožňuje díky delšímu časovému období dostatečně se technicky připravit například v souvislosti s ražbou mincí s národní stranou, předzásobením bank či podniků eurem ale i vhodně připravit právní prostředí. Nevýhoda tohoto scénáře je velká nákladnost způsobená nutností ekonomických subjektů vést dva měnové účty, dva systémy platebního styku aj. V době vzniku eurozóny měly země jedinou možnost použití scénáře a to právě tohoto tzv. madridského scénáře.

2.2.3.2 Jednorázový přechod na euro, tzv. „velký třesk“ (též označovaný jako „Big Bang“)

K zavedení bezhotovostního i hotovostního eura dochází současně k jednomu dni. Tento typ scénáře je již obtížněji realizovatelný a náročnější na koordinaci všech činností, kterých se přechod týká, jelikož všechny veřejné i soukromé ekonomické subjekty musejí přejít z národní měny na euro v jednu chvíli, respektive všechny vybrané položky v národní měně jsou přepočítány pomocí přepočítacího koeficientu na euro. V současné době noví členové volí tuto metodu vstupu, poněvadž právě vstup Slovinska za použití tohoto scénáře ukázal, že tato varianta je rychlá a relativně levná záležitost. I ČR se přiklonila k tomuto scénáři pro svůj vstup do eurozóny (viz Příloha B).

2.2.3.3 Jednorázový přechod na euro s využitím fáze „postupného zrušení“, tzv. Phasing-Out

Tento typ scénáře je realizovatelný pouze při použití „velkého třesku“, nelze ho kombinovat s přechodným obdobím. Národní měnu lze po zavedení eura používat pouze na vybrané právní nástroje⁶ maximálně po dobu jednoho roku, avšak placení a účtování musí být pouze v eurech. Tento scénář by měl být použit jen ve vybrané oblasti⁷. Povinnost přepočíst fakturovanou národní měnu na euro má buď příjemce faktury nebo instituce⁸, která pro něho technicky zajišťuje platbu.

⁶ např. faktury, smlouvy, účtenky a jiné nástroje. Přesné vymezení vybraných právních nástrojů je v kompetenci každé národní legislativy.

⁷ např. fakturace živnostníků.

⁸ př. banka, pošta aj.

3. Euro a Česká republika

Vstupem do Evropské unie 1. května 2004 na sebe ČR převzala automaticky také závazek účastnit se třetího stadia HMU, jejíž součástí je také nahrazení národní měny jednotnou evropskou měnou. Poněvadž se Česká republika zatím neúčastní HMU a ani datum vstupu není dosud známé, získala statut členské země s dočasnou výjimkou pro zavedení eura.

Stanovení termínu vstupu a rovněž samotný proces zavedení eura je v kompetenci každého členského státu, kdy veškerá odpovědnost provedených kroků a úkonů leží pouze na státě samotném a je proto velice důležité, aby tyto kroky a úkony byly kvalitativně velice dobře naplánované a stejně tak poté provedené, aby stát se všemi jeho náležitostmi utrpěl co nejméně a zavedení nové měny tak přineslo co nejvíce kladných aspektů. Tyto přípravy tudíž nesmí být podceněny a oddalovány, poněvadž přijetí eura bude jedním ze zásadních momentů ve vývoji české ekonomiky.

Jak již bylo zmíněno, vstup do eurozóny vyžaduje splnění daných podmínek, respektive kritérií, které se rovněž vztahují i na Českou republiku. Tato kritéria nevznikla za účelem pouze jejich jednorázového splnění, ale byla ustanovena s cílem vytvořit takovou měnovou politiku eurozóny, aby byla schopna fungovat bez vlastních měnových a kurzových politik jednotlivých států a proto je důležité, aby byla tato kritéria udržitelná na určité úrovni a to dlouhodobě. Navíc je také potřeba dosáhnout jisté míry sladění hospodářských cyklů a ekonomické úrovně jednotlivých členských zemí pro optimální působení jednotné měnové politiky v rámci celé eurozóny. Kromě těchto kritérií je také nutné, aby Česká republika zajistila sladění právních předpisů s legislativou EU a to konkrétně se statutem Evropského systému centrálních bank a ECB.

3.1 Situace v ČR před zavedením eura

Termín zavedení eura v České republice k počátku roku 2010 byl v říjnu 2006 zrušen a zatím není známé nové datum. Datum přijetí eura by mělo být zveřejněno 1.11.2009, avšak jarní demise vlády zřejmě tento záměr zvrátí⁹. Navíc současná situace a budoucí odhady ekonomů pravděpodobně neumožní ČR vstoupit do eurozóny ani do roku 2014 a to hlavně

⁹ Dostupný z: HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 13

v důsledku problému veřejných financí a neschopnosti vlády zavést potřebné reformy, které by zajistily jejich stabilitu do budoucna. Tudíž termín zavedení eura bude zřejmě zatím v nedohlednu.

Avšak navzdory tomu již vláda během uplynulých let podnikala a i nadále podniká jisté kroky v souvislosti s přípravami procesu přechodu na jednotnou evropskou měnu. Mezi tyto činnosti lze zahrnout například vytvoření a schválení Národního plánu zavedení eura v České republice, vytvoření a schválení Strategie přistoupení České republiky k eurozóně, zvolení scénáře zavedení eura v České republice, každoroční vyhodnocování plnění maastrichtských konvergenčních kritérií, zpracovávání konvergenčních zpráv aj. Všechny tyto dokumenty obsahují důležité informace, kroky a cíle, kterých je potřeba dosáhnout pro bezproblémový vstup ČR do eurozóny.

V souvislosti s tématem této bakalářské práce však není cílem se zabývat všemi těmito dokumenty úplně do detailů a proto je k pochopení řešené problematiky potřeba se zmínit jen o některých dokumentech v určitém rozsahu.

3.1.1 Vyhodnocení současného a očekávaného plnění

Maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou

Každým rokem vláda vyhodnocuje připravenost České republiky na vstup do eurozóny v souvislosti s plněním maastrichtských konvergenčních kritérií, která jsou hlavní podmínkou vstupu do eurozóny.

3.1.1.1 Kritérium cenové stability

Česká republika toto kritérium dlouhodobě plní (viz Tab. 2) avšak v roce 2007 a 2008 došlo k jeho neplnění díky tzv. proinflačním šokům a to především úpravou nepřímých daní v souvislosti s reformou veřejných financí, změnami v právní úpravě z důvodu sladění s právní úpravou EU, ale i nečekaným extrémním nárůstem světových cen potravin a energií ¹⁰.

¹⁰ Hlavně ropy.

Tyto proinflační šoky byly hlavně vyvolány změnou sazby daně z přidané hodnoty z 5 % na 9 %, zvýšením spotřební daně z cigaret, ekologických daní, ale také zavedením poplatků ve zdravotnictví.

Podle údajů České národní banky byla inflace v roce 2008 6,4 %, což je o 3,3 p.b. nad referenční hodnotou. Pro rok 2009 ČNB předpokládala snížení inflace na přibližně 2,9 %. ČNB má tedy za to, že po odeznění jednorázového šoku z roku 2008 se inflace vrátí na původní nízké hodnoty a nový inflační cíl ve výši 2 % s tolerančním pásmem ± 1 p.b. platný od roku 2010 bude plněn¹¹.

Tab. 2 Kritérium cenové stability

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Inflace 3 zemí	1,0	1,4	1,3	2,6	2,4	1,7	1,7
Kritérium	2,5	2,9	2,8	4,1	3,9	3,2	3,2
ČR	1,6	2,1	3,0	6,4	2,9	3,0	2,5

Zdroj: Vyhodnocení (2008), s. 10 (podle Eurostatu, Konvergenčních programů a Programů stability 2007).

Poznámky: 2008 odhad, 2009-2010 prognóza.

Je tedy důležité, aby Česká republika příliš nepodnikala kroky v souvislosti se změnami nepřímých daní či jiných administrativních opatření v oblasti spotřebitelských cen, poněvadž by mohly způsobit problém v plnění tohoto kritéria. Navíc nadcházející hospodářská recese a s ní spojená možnost vyšší volatility kurzu koruny může mít dopady i do zvýšení inflace, avšak ohrožení plnění kritéria je nepravděpodobné.

3.1.1.2 Fiskální kritérium

Kritérium udržitelnosti veřejných financí Česká republika plní¹², avšak v předešlých letech s ním měla velké problémy, hlavně v roce 2004, kdy došlo k zahájení šetření s ČR v důsledku nadměrného vládního deficitu. Díky této proceduře se vláda zavázala trvale snížit vládní deficit pod 3 % HDP tak, aby byla schopná tento deficit udržet i trvale. V souvislosti s touto situací provádí EK pravidelné kontroly vývoje vládního deficitu České republiky i přesto, že byla tato procedura ukončena v červnu roku 2008 díky příznivému fiskálnímu výsledku ČR. Strukturální deficit by se měl pohybovat kolem 1,5 % HDP v roce 2008 (viz Tab. 3) a 2009 a v budoucnu by mělo dojít k jeho snižování. Takto by mělo

¹¹ Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Sladenost08_2_pdf.pdf>.

¹² Konec roku 2008.

být zajištěno, že se hodnota vládního dluhu nedostane nad hranici 3 % HDP, ani kdyby došlo k většímu ekonomickému zpomalení než se do budoucna očekává.

Co se týká podílu vládního dluhu na HDP, tak v tomto směru je ČR hluboko pod 60 % hranicí, která byla stanovena. Avšak pokud nebudou provedeny potřebné reformy v systému zdravotní péče a důchodovém systému, které by zmenšovaly fiskální dopady v souvislosti se stárnutím obyvatelstva, dá se očekávat, že se hodnota vládního dluhu bude do budoucna postupně zvyšovat.

Tab. 3 Fiskální kritérium

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Deficit soustavy veřejných financí (v % k HDP)							
Kritérium	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0
ČR	- 3,6	- 2,7	- 1,0	- 1,2	- 1,6	- 1,5	- 1,2
Veřejný dluh (v % k HDP)							
Kritérium	60	60	60	60	60	60	60
ČR	29,8	29,6	28,9	28,8	27,9	26,8	25,5

Zdroj: Vyhodnocení (2008), s. 11-12 (podle ČSÚ a Konvergenčního programu 2008).

Poznámky: 2008 odhad, 2009-2010 prognóza.

Navíc plnění obou kritérií se může zkomplikovat v důsledku zpomalení růstu HDP a jeho poklesu a vyšších rozpočtových výdajů v souvislosti s probíhající světovou finanční krizí, která ovlivňuje i českou ekonomiku.

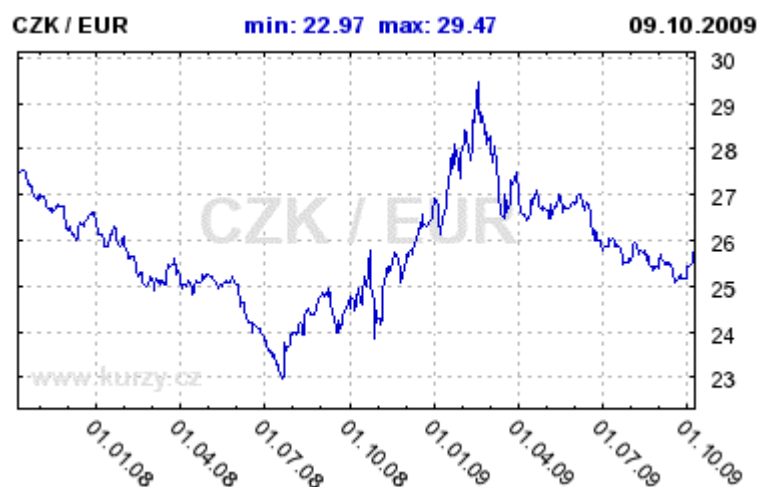
3.1.1.3 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Česká republika toto kritérium bez problémů plní a stejný závěr lze udělat i pro nadcházející období. Je však zapotřebí, aby nedošlo k poklesu důvěry finančních trhů v příznivý fiskální výhled, což by se mohlo projevit nárůstem rizikové prémie dlouhodobých úrokových sazeb a následnému ztížení plnění tohoto konvergenčního kritéria.

3.1.1.4 Kritérium stability měnového kurzu

Toto kritérium nemůže být formálně vyhodnoceno, poněvadž česká koruna prozatím není v mechanismu ERM II začleněna. Plnění kurzového kritéria lze tedy pouze simulovat. Kdyby ČR vstoupila do kurzového systému ERM II v roce 2008, splnění této podmínky by bylo dosti problematické (viz Obr. 2), spíše nereálné a to v souvislosti s celosvětovou krizí

na finančních trzích, která způsobila značně velké výkyvy kurzu české koruny, jež během posledních let zaznamenávala tendence převážně k jejímu posilování. Díky těmto vnějším ale i vnitřním faktorům tak došlo k jejímu velkému výkyvu v obou směrech a navíc v poměrně krátkém časovém okamžiku, pouze během let 2008 a 2009. Česká republika by tak nedodržela podmínku udržení kurzu koruny hranice fluktuačního pásma ani pohyb kurzu koruny blízko centrální parity bez výrazného napětí, jak stanovila ECB. Avšak Evropská centrální banka byla nucena zveřejnit názor, že v tomto směru bude brán ohled i na další faktory, poněvadž interpretace kritéria není zcela jednoznačná.

Obr. 2 Vývoj kurzu CZK/EUR

Zdroj: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/grafy/nr/CZK-EUR/od-9.10.2004/>.

A proto je nutné pravidelně sledovat a vyhodnocovat sladěnost ekonomiky ČR s eurozónou, neustále sledovat situaci na finančních trzích a následně správně načasovat vstup České republiky do kurzového systému ERM II a zároveň stanovit takovou centrální paritu kurzu koruny za euro, aby ekonomika ČR stanoveným pevným kurzem centrální parity nutným pro přechod do eurozóny příliš netrpěla a to ani dlouhodobě.

3.1.2 Vyhodnocení sladěnosti hospodářského vývoje České republiky s eurozónou

Dalšími důležitými faktory souvisejícími s přechodem na jednotnou evropskou měnu jsou kromě již zmiňovaných maastrichtských konvergenčních kritérií také tzv. kritéria reálné konvergence. Hospodářský vývoj nového člena měnové unie by měl vykazovat určitou

podobnost s celkovým vývojem HMU, poněvadž by jinak možné ekonomické šoky měly rozdílné dopady na země s odlišným vývojem¹³. Plnění těchto kritérií není stanoveno žádnou smlouvou, avšak jejich splnění je stejně důležité jako splnění nominálních kritérií. Kritéria reálné konvergence jsou nejčastěji vyjadřována zejména sbližováním cenových hladin, sbližováním ekonomické úrovně a sladěností hospodářských cyklů.

3.1.2.1 Sbližování cenových hladin

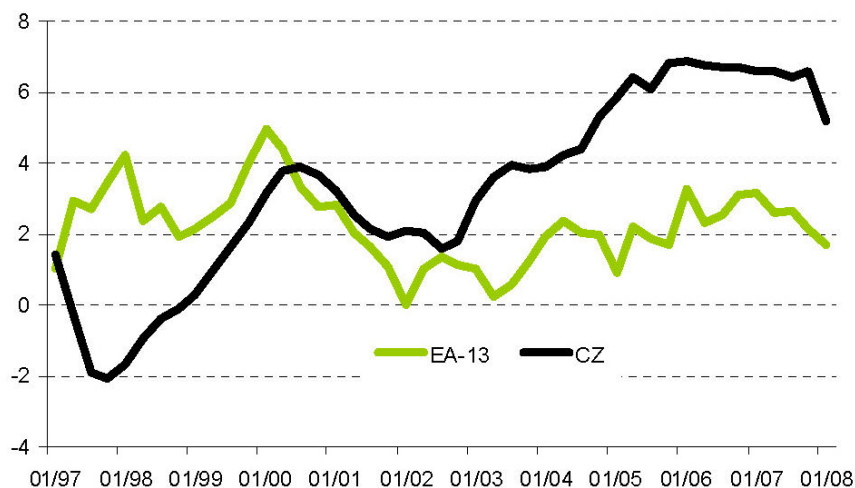
Dosažený stupeň reálné ekonomické konvergence je jeden z důležitých ukazatelů podobnosti české ekonomiky s eurozónou. Pokud je dosažený stupeň reálné ekonomické konvergence vyšší, znamená to, že podobnost dlouhodobého rovnovážného vývoje je také vyšší. V případě, že Česká republika dosáhne vyššího stupně reálné ekonomické konvergence před vstupem do ERM II a přijetím eura, mělo by dojít ke zvýšení cenové hladiny na relativní úrovni, což bude mít pozitivní vliv na možné budoucí tlaky na růst cenové hladiny. Tudíž sbližování cenových hladin zmírní hypotetický cenový skok v okamžiku přijetí eura. Během posledních pěti let došlo v tomto ukazateli k rychlému růstu v důsledku rychlého nominálního posilování kurzu české koruny. Zároveň stoupal i reálný kurz české koruny průměrně o 3,2 % za rok. Vintrová odhaduje, že při 4 % tempu přibližování cenové hladiny by ČR mohla dosáhnout tři čtvrtiny úrovně ve vztahu k EU 25 v letech 2012 - 2013.

3.1.2.2 Sladěnost hospodářských cyklů

Podobnost ekonomické aktivity a její struktury s eurozónou je dalším důležitým ukazatelem sladění české ekonomiky s eurozónou, poněvadž právě sladění této struktury napomáhá snižovat riziko vzniku nepříznivých ekonomických šoků, což také signalizuje analýza ČNB (viz Obr. 3).

Jednu z hlavních ekonomických aktivit ČR představuje automobilový průmysl, tudíž převážná část produkce zaujímá přední místo ve vývozu. Tyto dva faktory jsou často považovány za možný zdroj nerovnoměrného vývoje.

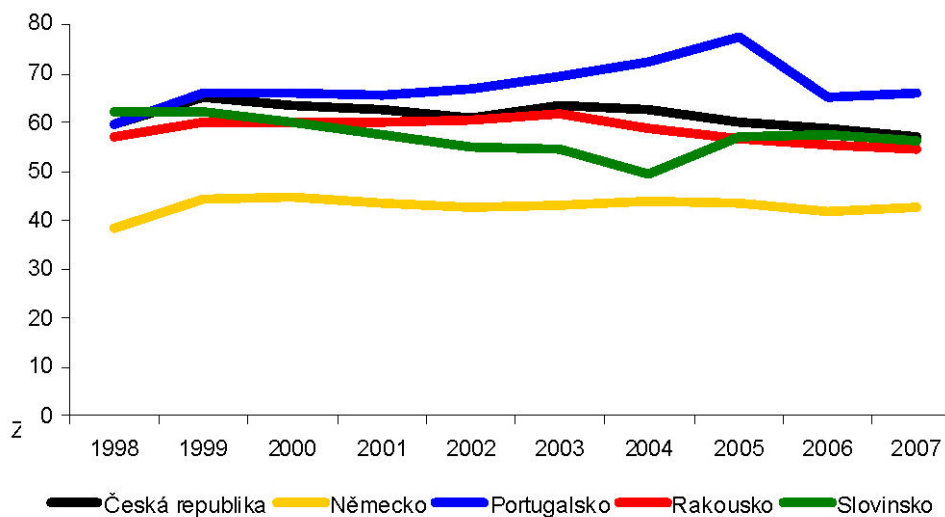
¹³ Dostupný z: HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 32

Obr. 3 Vývoj HDP v ČR a v EA-13 (v %, meziročně)

Zdroj: Vyhodnocení (2008), s. 19 (podle Eurostatu, výpočet ČNB).

Navíc poměrně vysoká energetická náročnost a skoro úplná závislost na dovozu ropy jsou dalšími faktory, které mohou způsobit nerovnoměrný vývoj ekonomiky v souvislosti s tzv. ropným šokem, který by zapříčinil prudké zvýšení ceny ropy ve světě a ta by mohla způsobit snížení světové poptávky po českém vývozu.

Obr. 4 Podíl vývozu do EA-13 na celkovém vývozu (v %)

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2008_pdf.pdf.

Navzdory tomu je česká ekonomika s eurozónou vysoce provázaná z hlediska obchodu a vlastnictví, což může přinést výhody z odstranění možných výkyvů vzájemného kurzu.

Totíž převážná část zahraničního obchodu¹⁴ České republiky je realizovaná právě s členskými zeměmi (viz Obr. 4) a tento fakt tudíž vytváří předpoklady pro zvyšování hospodářské sladění s touto oblastí.

3.1.2.3 Sbližování ekonomické úrovně

Ekonomika ČR se v posledních letech díky vysokému hospodářskému růstu značně přiblížila průměru ekonomické úrovně eurozóny (viz Tab. 4). Navíc lze pozorovat, že ekonomická úroveň některých současných členských zemí nedosahovala v době jejich vstupu průměru eurozóny (viz Tab. 5) a některé nedosahovaly ani současné úrovně ČR.

Tab. 4 Ekonomická úroveň ČR a eurozóny

Země	2004	2005	2006	2007
Eurozóna (13)	100	100	100	100
ČR	67,9	68,6	70,2	73,2

Zdroj: Helísek, M. Euro v ČR z pohledu ekonomů. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 34.

Avšak je otázka, zda česká ekonomika bude moci dlouhodobě fungovat bez vlastní nezávislé měnové politiky a možnosti kurzového přizpůsobení hlavně v rámci zahraničního obchodu.

Tab. 5 Srovnání ekonomických úrovní vybraných zemí

Země	1999	2007
Eurozóna (12)	100	100
Řecko	76,3	86,4
Portugalsko	68,1	70,0
Španělsko	84,3	96,0

Zdroj: Helísek, M. Euro v ČR z pohledu ekonomů. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 34.

Vše bude záviset pouze na podobnosti hospodářského vývoje s vývojem v eurozóně a také na schopnosti přizpůsobit se ekonomickým šokům, poněvadž náklady ze ztráty vlastní měnové politiky České republiky budou znatelné zejména tehdy, pokud česká ekonomika nebude sladěna s ekonomikou EA.

¹⁴ Přes 60 %.

3.1.3 Přizpůsobovací mechanismy

Po zániku samostatné měnové a kurzové politiky závisí eliminace dopadů případných asymetrických šoků zejména na dvou okolnostech, a to na možnostech fiskální politiky a na pružnosti trhů práce¹⁵.

Z hlediska veřejných financí bude důležité, aby působili stabilizačně podle evropských fiskálních pravidel. Česká republika je z hlediska PSR zavázaná k udržení podílu strukturálního vládního deficitu na HDP ve výši maximálně 1 % do roku 2012. Aby byla využita stabilizační schopnost veřejných financí, je nutné odstranit negativní strukturální vlivy. Proto je potřeba provést reformy v systému zdravotní péče a důchodovém systému, které by částečně snížily velké výdaje ze státního rozpočtu na penzijní systém a systém zdravotní péče.

Další z hlavních přizpůsobovacích mechanismů je trh práce. Trh práce v posledních letech zaznamenal určitý pokrok a to ve zvýšení své pružnosti v souvislosti s poklesem míry celkové i dlouhodobé nezaměstnanosti a částečně i míry strukturální nezaměstnanosti. Avšak někteří činitelé negativně působí na pružnost trhu práce. Jsou jimi zejména institucionální pravidla, náklady na propouštění z pracovních poměrů na dobu neurčitou s krátkou dobou trvání pracovního poměru a vzájemná provázanost daní a sociálních dávek. Česká republika má největší regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti v důsledku nízkého profesního nebo odvětvového stěhování pracovní síly, rozdílné poptávky a nabídky v různých regionech ČR a ani po úplném uvolnění pohybu pracovních sil se nepředpokládá, že mobilita pracovní síly do zahraničí bude ve velkém rozsahu. Avšak rozdíl v regionálních mírách nezaměstnanosti v krajích s nejvyšší a nejnižší nezaměstnaností se meziročně 2007 - 2008 mírně snížil, a to z rozdílu 6,7 p. b. na 5,5 p. b.¹⁶. Česká republika již několik let těží ze značného přílivu zahraniční pracovní síly, která přispívá k flexibilitě trhu práce. Na druhé straně v ČR delší dobu přetrvává problém nízké motivace pracovat u domácí pracovní síly s nižší kvalifikací.

¹⁵ Dostupný z: HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 36

¹⁶ Nejvyšší nezaměstnanost je tradičně v hl. m. Praze, nejvyšší nezaměstnanost vykazoval Ústecký a Karlovarský kraj (www.czso.cz, Práce a sociální statistiky).

3.1.4 Shrnutí vyhodnocení současného a očekávaného plnění konvergenčních kritérií a stupně sladění ČR s EA

Vzhledem k velké nestabilitě na světových finančních trzích prochází nyní¹⁷ světová ekonomika bouřlivým vývojem. Většina evropských států zaznamenává značný pokles ekonomického růstu hlavně v důsledku snížení exportu, který je hlavním tahounem růstu ekonomik v EU. Předpokládá se, že ekonomiky by mohly dosáhnout svého dna v roce 2009 a dále by se mohly postupně zotavovat.

Toto zpomalení světové ekonomiky způsobilo v ČR společně se zvýšením snížené sazby DPH, zvýšením spotřební daně z tabákových výrobků a nárůstem cen regulovaných nájmů a energií zprvu vysoký nárůst míry inflace v roce 2008. Avšak po tomto nečekaném skoku se míra inflace postupně snížila na přínosnou hodnotu 2,3 % v únoru 2009 a tento příznivý vývoj se očekává i do budoucna díky vysoké míře konkurence na vnitřním trhu, usměrněným inflačním očekáváním ekonomických subjektů ale i zhodnocováním koruny.

Ekonomika ČR zaznamenala od roku 2005 velký růst HDP zapříčiněný vysokými výdaji domácností na konečnou spotřebu, avšak v roce 2008 došlo k očekávanému zpomalení a to na 4,9 %, které bylo způsobeno celkovým zpomalením světové ekonomiky a to především ekonomiky USA a vysokými cenami potravin a energií na světových trzích. Po překonání této globální finanční krize by se měl HDP vyšplhat na 5,2 % do roku 2011 a také by se měly zvýšit výdaje domácností na konečnou spotřebu, avšak v porovnání s EU 27 se předpokládá pomalejší růst HDP i výdajů domácností na konečnou spotřebu v souvislosti s rostoucími dluhy českých domácností.

Co se týká veřejných financí, podle prognózy z konce roku 2008 by obě části fiskálního kritéria měly být ve výhledu několika let s velkou pravděpodobností splněny. Avšak jejich plnění se může zkomplikovat v důsledku zpomalení růstu HDP a jeho poklesu a vyšších rozpočtových výdajů v souvislosti s celosvětovou finanční krizí. Tudíž jeho splnění se stává nejistým.

V oblasti trhu práce, jehož pružnost bude mít velký vliv na eliminaci dopadů případných asymetrických šoků po zániku samostatné měnové a kurzové politiky, došlo v souvislosti s ukazatelem míry nezaměstnanosti od roku 2005 k velkému zlepšení, kdy se hodnota

¹⁷ Začátek roku 2009.

průměrné míry nezaměstnanosti dosahující až 8 % dostala na úroveň 4,4 % do konce roku 2008. Avšak nadále přetrvávají některé strukturální problémy spojené s nízkou profesní i regionální mobilitou, nízkou motivací nízkopříjmových skupin k aktivnímu hledání práce a rovněž aktuální problémy vysoké míry celkové nezaměstnanosti v důsledku celosvětové finanční krize, jež toto dřívější příznivé procento opět zvyšují.

Česká ekonomika se dlouhodobě přibližuje svou reálnou výkonností a průměrnou cenovou hladinou k průměru zemí EU. Takovýto stav lze zhodnotit na základě dlouhodobého posilování kurzu české koruny vůči euru, kdy toto prudké posilování vyvrcholilo až na úrovni 13,9 % vůči euru¹⁸. Vzhledem k dlouhodobé podobné míře inflace v ČR a v EA lze očekávat sblížování cenových hladin převážně apreciací nominálního (a tím i reálného) měnového kurzu. ČNB předpovídá roční tempo 1,3 % - 2,4 %¹⁹.

Tab. 6 Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií ČR

Kritérium (referenční období)	Hodnoty	Komentář	
		Komise	ECB
Inflace (IV 2007 - III 2008)	ČR: 4,4 % Referenční hodnota: 3,2 %	Inflace asi zůstane vyšší po většinu r. 2008. Kritérium nesplněno.	Výrazné překročení referenční hodnoty. Prognóza pro 2008: 4,6 -6,3 %.
Veřejné finance (2007)	Deficit: - 1,6 % Dluh: 28,7 %	ČR splní kritérium, pokud Rada zruší postup při nadměrném schodku.	Z hlediska udržitelnosti v. f. se ČR zdá být vystavena vysokému riziku.
Měnový kurz (IV 2006 - IV 2008)	Neúčast v ERM II	Apresiasi vůči euru o 13 %. Kritérium nesplněno.	Vysoká míra volatility vůči euru.
Dlouhodobé úrokové sazby (IV 2007 - III 2008)	ČR: 4,5 % Referenční hodnota: 6,5 %	Kritérium splněno.	Výrazně pod referenční hodnotou.

Zdroj: Helísek, M. Euro v ČR z pohledu ekonomů. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 33.

Z této situace vyplývá, že ČR zatím není připravená vstoupit do mechanismu ERM II, poněvadž před vstupem do tohoto mechanismu by se kurz koruny měl pohybovat v určitém

¹⁸ Začátek roku 2009.

¹⁹ Dostupný z: HELÍSEK, M. Euro v ČR z pohledu ekonomů. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 35

nižším rozhraní bez velkého kolísání kurzu v obou směrech. Poněvadž po vstupu do eurozóny nebude česká ekonomika schopna pružně reagovat na nepříznivý kurz koruny vůči euru svými zásahy, ke kterým dochází dnes díky vlastní měnové politice. Z toho plyne, že ČR s přijetím nové měny nemusí až tak spěchat, navíc vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně sladění ČR s EA z prosince z roku 2008 došlo k závěru, že zatím nebylo dosaženo dostatečného pokroku při vytváření podmínek pro přijetí eura (viz Tab. 6).

3.2 Národní plán zavedení eura v České republice

Kromě splnění ekonomických a právních kritérií je také důležité připravit se na přechod na euro v oblasti technické, institucionální a legislativní. Na základě závazku přijmout jednotnou evropskou měnu vláda stanovila požadavek na vypracování Národního plánu zavedení eura v České republice. Tento dokument připravovaný společně MF ČR a ČNB²⁰ obsahuje důležité údaje v souvislosti se zajištěním přípravy bankovních a ostatních subjektů finančního sektoru, veřejných financí a veřejné správy a samosprávy, nefinančního sektoru a spotřebitelů ale také přípravy legislativního charakteru, oblasti komunikační, informační a statistické pro bezproblémové a úspěšné zavedení eura v ČR. Národní plán zavedení eura se skládá ze tří částí a formuluje jednotlivé kroky a změny, které je potřeba provést, dále způsoby řešení těchto změn, doporučení pro jednotlivé finanční i nefinanční subjekty, ale také kroky jak postupovat v procesu přechodu na jednotnou měnu euro a také obsahuje harmonogram úkolů, které je nutné splnit v souvislosti se zavedením eura v ČR. Zároveň také stanovuje, že přechod na euro se musí řídit třemi principy:

- **Princip právní ochrany** udává, že všechny uzavřené smlouvy a dohody, které obsahují údaje v českých korunách zůstanou platné i po zavedení eura.
- **Princip ochrany spotřebitele** chrání spotřebitele v souvislosti s možnými dopady využití eura mnoha podniky jako nástroje k neodůvodněnému zdražení. Díky tzv. duálnímu označování cen budou podniky ze zákona povinni označovat vybrané ceny a peněžní částky jak v korunách tak v eurech zhruba půl roku před zavedením

²⁰ Dále se na přípravě podílelo ministerstvo průmyslu a obchodu, ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo informatiky.

eura a rok po jeho přijetí. Spotřebitelé tak budou mít možnost kontrolovat neodůvodněné navýšování cen a lépe si přivyknout na novou měnu. Podniky, které tímto způsobem využijí euro k nadměrnému navýšení cen budou zapsány do tzv. černé listiny, která bude zveřejněná na internetu a v regionálních novinách.

- **Princip minimalizace nákladů** říká, že proces přechodu na euro a sním spojené kroky a úkony musí brát ohled na výdaje soukromých subjektů ale i státních orgánů, přestože Národní plán zavedení eura v ČR stanoví, že veškeré výdaje v souvislosti s přijetím eura si každý podnik hradí z vlastních zdrojů.

Je důležité, aby byl tento plán dobře připravený a jeho obsah se včas dostal ke všem subjektům a široké veřejnosti, poněvadž právě tyto kroky umožní dostatečnou přípravu celé České republiky a předejde se tak různým problémům, které by případně mohly znemožnit eliminaci nákladů na zavedení eura.

3.2.1 Příprava nefinančního sektoru v souvislosti s přechodem na euro

V souvislosti s tímto dokumentem a tématem této bakalářské práce je důležité se z hlediska obsahu dokumentu především zaměřit na oblast postupů a opatření v nefinančním sektoru a ochrany spotřebitele, jelikož tyto informace úzce souvisí s tématem této bakalářské práce.

Zavedení eura se významně dotkne mimo jiných oblastí také podnikatelské sféry a spotřebitelů a proto je nutné, aby byli na tuto změnu všichni dobře připraveni. Přechod na novou měnu s sebou přináší řadu výhod, avšak neobejde se bez jistých negativních aspektů a to především v oblasti nákladů. Úspěšný přechod na euro bude záviset na schopnostech jednotlivých podnikatelských subjektů zvládnout kroky spojené se zavedením eura, a to především v oblasti konverze cen, duálního označování cen, transformace účetnictví a informačních systémů, informační strategie, cenové stability apod.

Konverzí cen se rozumí přepočtení cen z českých korun na eura podle stanoveného přepočítacího koeficientu. Tento koeficient je nevratný a nesměný kurz stanovený Radou EU na 6 platných číslic ve formátu 1 € = xxxxxx jednotek národní měny. Všechny korunové hodnoty se tak budou přepočítávat pouze tímto jedním přepočítacím koeficientem. Ke konverzi cen dojde jednorázově ke dni zavedení eura v ČR.

Avšak podnikatelské subjekty budou mít povinnost označovat zboží a služby jak v korunových částkách tak v eurech již půl roku před zavedením eura a rok po jeho zavedení. Toto tzv. duální označování cen se bude týkat všech cen výrobků a služeb, hodnoty peněžních částek na účtech, fakturách, ceníků bankovních služeb i ceníků jiných nefinančních služeb, výplat, spotřebitelských úvěrů, různých plateb, cenových nabídek, katalogů, reklamy aj. Před zavedením eura bude částka v eurech u výrobku či služby sloužit jen pro informaci spotřebitelům a po jeho zavedení bude mít zase částka v korunách stejnou funkci. Po zavedení eura bude mít status zákonného platidla euro, avšak určitou dobu se bude moci platit i v korunách. Domácí měna se bude postupně z oběhu stahovat a vydávat se budou již pouze eurobankovky a euromince. Důvodem tohoto opatření je skutečnost, kdy by mohlo dojít k cenové dezorientaci spotřebitelů. Ti si budou totiž díky dvojím cenám moci zkontrolovat, jestli nedochází k možnému neopodstatněnému zvyšování cen. Avšak tento aspekt není jediný, cílem tohoto kroku je také pomoc občanům snáze se vyrovnat a přivyknout nové měně.

V rámci dalších postupů v souvislosti se zavedením eura v podnikatelské sféře je nutné včas poskytnout dostatečné informace všem oddělením v podniku a naplánovat kroky a úkoly, které bude společnost podnikat s cílem bezproblémového přechodu na euro.

Je nutné pověřit spolehlivé a schopné zaměstnance, kteří dobrovolně ponesou odpovědnost za úkoly provedené v souvislosti s přípravou a také následným přechodem na euro. Avšak menší podniky mohou mít problém s počtem pracovníků, které je potřeba vyčlenit, následně vyškolit a předelegovat na úkony spojené s přechodem na euro. Jde zejména o aktivity spojené s obstaráním úkonů na prodejně nebo provozovně související s přeceňováním zboží, s úschovou a skladováním oběživa ve dvojí měně, s častým převozem peněz z/do banky apod. Menší podniky budou muset vynaložit více financí jak na nové technické vybavení tak i na platy zaměstnanců, jejichž vykonávaná činnost bude právě souviset s přechodem na euro. Proto je potřeba, aby si menší podniky začaly předem vytvářet určitou finanční rezervu, která by jim pokryla zvýšené náklady a zabránila skokovému navýšení výdajů. Dále je nutné, aby podniky počítaly s jistými investicemi do přizpůsobení podnikového výkaznictví, finančních informačních systémů ale také s investicemi do vzdělávání a informování pracovníků a klientů. Budou potřeba nové účetní programy, marketingové databáze, logistické systémy a mnoho dalších.

Proto je velice důležité správné načasování těchto investic tak, aby zároveň došlo k celkové vnitropodnikové modernizaci, která je po určité době nutná pro všechny podniky, nejlépe tedy k termínu přijetí eura. Avšak firmy musí provést další nezbytné kroky v oblasti finanční obsluhy, nákupu a prodeje apod. Je zapotřebí přehodnotit tyto klíčové procesy a identifikovat nutné změny. Na základě těchto změn pak specifikovat potenciální rizika a navrhnout řešení, která by tato rizika snížila. Jde především o riziko měnové, úrokové, ale i technické a organizační, strategické a zejména mnohá investiční rizika související s konkurenceschopností a také úpravou smluv.

Podniky se musí dobře přizpůsobit těmto změnám, aby byly schopny dále fungovat jak z interního hlediska tak z externího. Na toto přizpůsobení bude mít velký vliv několik faktorů a to zejména velikost podniků, právní forma, sféra ekonomické činnosti firem a míra jejich kapitalizace. A proto je nutné, aby tyto kroky byly naplánované, dobře realizovatelné a také kontrolovatelné, poněvadž ovlivní nejen vnitřní procesy v podniku ale i jeho externí činnosti. Jde především o změny v oblasti finančního řízení a výkaznictví a to nejen na úrovni jedné účetní jednotky ale i v ostatních firmách a to v případě poboček, dceřiných společností a joint ventures. Tyto změny se týkají mnoha aktivit, které podniky musí uskutečnit nejen ve vztahu ke smluvním partnerům ale hlavně v rámci samotné účetní jednotky. Jedná se například o převedení korunových účtů, přehodnocení měnových operací, přehodnocení cen dodavatelů, úprava, zrušení, vytvoření nových smluv, zhodnocení výhod a nevýhod nákupu v euru, přehodnocení prodejních cen apod. V souvislosti s činnostmi týkajícími se přepočtu na základě přepočítacího koeficientu ve vztahu k účetnictví jde zejména o přehodnocení vhodnosti používané metodiky a postupu účtování, přepočítání hodnoty majetku a závazků přepočítacím koeficientem na eura, přehodnocení vhodnosti formulářů a účetních záznamů, přehodnocení cen dodavatelů, prodejních cen, nabídkových a reklamních materiálů, fakturace apod.

3.2.2 Shrnutí příprav v nefinančním sektoru

Z těchto mnoha faktů lze odhadovat, že s přechodem na novou měnu mohou mít potíže spíše menší podniky, jelikož plánují většinou jen krátkodobě a jejich činnosti nespočívají prvotně v mezinárodním obchodě. Přestože jsou již zvyklé na výkyvy kurzu a jsou schopny se mu momentálně přizpůsobit a rychle na něho reagovat z hlediska plánování obchodní

strategie a čelí malým nebo žádným rizikům z mezinárodních operací, mnoho takovýchto podniků nemusí ustát tuto velkou změnu související s přechodem na novou měnu a nemusí být schopno se ji dostatečně přizpůsobit a být nadále dobře fungujícími a dosti konkurenceschopnými podniky. Poněvadž po vstupu do eurozóny objem zahraničního obchodu pravděpodobně poroste, vzroste i množství firem, které se zapojí do zahraničního obchodu. Malé firmy nemusí ustát příchod zahraniční konkurence, pokud nebudou chtít vstoupit na zahraniční trh a využít tak třeba nových exportních příležitostí, které s sebou přechod na euro podle určitých odborníků přinese. Navíc nutnost velkých vnitropodnikových aktivit z hlediska změn určitých databází, logistických systémů a účetních programů může malé firmy odradit od zapojení se do mezinárodního obchodního styku.

Oproti tomu pro velké exportní firmy bude jistě přínosné snížení administrativní náročnosti, protože odpadne spousta úkonů souvisejících s vedením určitých účetních výkazů ve dvojí měně a tím dojde také ke snížení nákladů z existence a převádění cizí měny a dalších poplatků. Navíc také odpadne měnové riziko vzniklé v důsledku kurzových výkyvů.

3.3 Pozitiva a negativa zavedení eura v České republice

Závazek ČR přijmout společnou evropskou měnu s sebou přináší na jedné straně řadu výhod, na straně druhé však může znamenat růst nákladů. Je velice obtížné provést jednoznačnou formulaci přínosů a negativ členství v měnové unii, poněvadž je zde celá řada vlivů a faktorů, které spolupůsobí na proces měnové integrace jednotlivých států. Podrobná studie, zabývající se očekávanými dopady zavedení eura na českou ekonomiku, rozlišuje přímé a nepřímé přínosy a náklady (viz Tab. 7).

Zatímco přímé dopady obvykle nejsou zpochybňovány, pak dopady nepřímé nemají jednoznačné posouzení, a proto v této bakalářské práci byly popsány hlavně přímé dopady.

Tab. 7 Klasifikace přínosů a nákladů zavedení eura v případě ČR

Přímé přínosy	Přímé náklady
<ul style="list-style-type: none">- pokles transakčních nákladů- snížení kurzového rizika v zahraničním obchodu- pokles úrokových sazeb- transparentnost cen- snížení rizika měnové krize	<ul style="list-style-type: none">- administrativní a technické náklady- jednorázové zvýšení cen- ztráta autonomní měnové a kurzové politiky (asymetrické šoky apod.)- pokles zisků bankovního sektoru
Nepřímé přínosy	Nepřímé náklady
<ul style="list-style-type: none">- růst zahraničního obchodu- zesílení vlivu přílivu PZI- růst investic- růst HDP	<ul style="list-style-type: none">- vyšší inflace (dohánění cenové hladiny eurozóny)

Zdroj: Helísek, M. Euro v ČR z pohledu ekonomů. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 34.

3.3.1 Pozitiva přijetí eura

3.3.1.1 Přínosy pro občany

Lidé si nejčastěji výhody eura uvědomují hlavně v souvislosti s jejich vlastními potřebami. Tedy pohodlnější a levnější cestování, stabilnější a snadno porovnatelné ceny a levnější půjčky budou jistě všichni vítat s nadšením, avšak tyto skutečnosti jsou jen základní pozitiva, která s sebou euro přinese. Cestování do zahraničí bez vynaložení času a peněz na směnu jedné měny za druhou, možnost snadnější a rychlejší orientace v cenách v zahraničních obchodech a jejich porovnání jistě přispěje k efektivnějšímu fungování vnitřního trhu a podpoří zdravou konkurenci ve prospěch spotřebitelů a také stimuluje ekonomický růst.

3.3.1.2 Přínosy pro podnikatele

Odstranění kurzového rizika

Avšak celonárodním daleko větším přínosem bude znamenat odstranění kurzového rizika v obchodu s ostatními zeměmi eurozóny, kam se nyní soustřeďuje velká část exportu ČR a snížení transakčních nákladů, které souvisejí s převody peněz.

Jelikož velké firmy své operace plánují především střednědobě a dlouhodobě, je velice obtížné reagovat na nepředvídatelné výkyvy měnových kurzů a rozhodovat pak například finančně náročné operace, což může v konečném důsledku vést až ke ztrátě konkurenceschopnosti firmy. Společnosti se tak dostávají do určitého rizika spojeného s touto variabilitou neočekávaných změn měnových kurzů proti kterému je sice možné se alespoň částečně zajistit u příslušných bank, avšak náklady spojené s tímto zajištěním jsou značně vysoké v závislosti na délce období, které firma zajišťuje proti tomuto riziku.

Rozlišuje se několik typů kurzových rizik a to podle situace, ve které vzniká. První typ představuje tzv. transakční riziko, které vzniká ve chvíli, kdy firma účtuje své operace v zahraniční měně a dochází k pozdější konverzi zahraniční měny do domácí. Toto riziko většinou vzniká již před vlastním zaúčtováním a to v případě, kdy exportní společnost vydá svému odběrateli cenovou nabídku. Transakční riziko vzniká díky časovému nesouladu mezi zaúčtováním operace a skutečnou platbou.

Dalším typem kurzového rizika je translační nebo také účetní riziko, které se dále dělí na rozvahové a výsledkové. Těmto rizikům jsou vystaveny velké nadnárodní společnosti s pobočkami v zahraničí, které mají povinnost vytvářet tzv. konsolidované účetní uzávěrky. Díky oceňování aktiv a pasiv v zahraniční měně na začátku a také na konci období může dojít vlivem rozdílného kurzu měny během roku k situaci, že společnost bude vykazovat účetní zisk nebo ztrátu. Pobočky navíc musí tyto zisky nebo ztráty převádět na konsolidovaný účet, kde se tudíž zobrazí rozdíl mezi očekávanou hodnotou hospodářského výsledku v domácí měně a jeho skutečnou hodnotou po převodu do domácí měny. Tato situace představuje translační výsledkové riziko.

Třetím typem je tzv. ekonomické riziko, které ovlivňuje podnik v případě, kdy se domácí měna zhodnocuje anebo naopak, kdy oslabuje. V první situaci dochází ke ztrátě konkurenceschopnosti podniku na domácím trhu, poněvadž je levnější dovoz a v druhé se podnikům naopak zvyšují náklady na dovoz a firma ztrácí konkurenceschopnost na třetím trhu díky znehodnocení domácí měny. Tudíž úspory díky pevnému zafixování domácí měny budou alespoň částečně přínosné. Jsou odhadovány na 1,4 % HDP ročně.

Na druhé straně měnovému riziku budou i nadále vystaveni dovozci ze třetích zemí a vývozci do třetích zemí, kde se obchoduje nejčastěji v dolarech, avšak tato skutečnost není až tak závažná pro Českou republiku, poněvadž její zahraniční obchod se uskutečňuje z

velké části se zeměmi EU a navíc je trh euro-dolar likvidnější než trh koruna-dolar, tudíž zajištění pro podnikatelské subjekty bude rovněž levnější. Avšak než budou všechny země EU zapojeny do eurozóny, tak se zatím kurzovému riziku v rámci EU rozhodně nevyhnu a navíc většina komoditních trhů si stále nechává ceny komodit i platby za jejich nákup v USD. Tudíž stále existuje mnoho transakcí, jež zůstanou ovlivněny neočekávanými výkyvy eura k těmto měnám, které mohou představovat dosti objemné položky v rámci množství nákladů podniku.

Eliminace transakčních nákladů

Co se týká snížení transakčních nákladů a z nich plynoucích přínosů, jsou tyto přínosy jedny z nejvíce viditelných a nejlépe měřitelných. V souvislosti s nimi totiž odpadne problém s nutností podniků obstarávat pro každý obchodní případ potřebné množství měny a platit za její konverzi a nebo zaniknou potíže s udržováním zůstatků na několika účtech v cizích měnách, za jejichž vedení se platí vysoké poplatky. Úspory nákladů z transakcí prostřednictvím bankovních převodů jsou odhadovány v průměru na 0,15 - 0,20 % objemu transakce. Tudíž dojde k uvolnění provozního kapitálu a ke snížení poplatků za vedení účtů.

Firmy, které obchodují se zahraničními podniky nebo mají zahraniční kapitálovou účast rovněž uvítají snížení administrativní náročnosti a úsporu nepřímých transakčních nákladů v souvislosti s vedením dvojího účetnictví v českých korunách i v eurech a tudíž i se zaměstnáváním většího počtu pracovníků ve finančních odděleních. Také pro kapitálové obchody bude přijetí eura velkým přínosem. Hlavně v obchodech s cennými papíry se budou kurzové lístky lépe mezinárodněji srovnávat. To pak díky jednotné úrokové míře ulehčí promptní obchodování a sjednocování kapitálového a peněžního trhu v rámci EU.

Je potřeba zmínit, že tyto přínosy rostou v závislosti na objemu a frekvenci použití dané národní měny jako mezinárodní platební jednotky, otevřenosti ekonomiky, efektivnosti směnárenských služeb a také na variabilitě měnového kurzu národní měny. Tudíž je zřejmé, že přínosy v souvislosti s eliminací transakčních nákladů pocítí spíše malé otevřené ekonomiky²¹. Úspory jsou odhadovány kolem 1 % HDP. V rámci otevřenosti ekonomiky by euro v tomto směru mělo být přínosné i pro ČR i přesto, že se řadí spíše

²¹ Nizozemí, Belgie, Lucembursko, Dánsko, ale i Řecko, Španělsko nebo Portugalsko.

mezi ty menší otevřené ekonomiky. Podíl zahraničního obchodu s členskými zeměmi je však značný, tudíž naše ekonomika jistě uspoří transakční náklady ale i náklady spojené se zabezpečením proti působení kurzového rizika v souvislosti se zavedením společné měny. V ČR jsou tyto náklady odhadovány na 0,28 % HDP. V konečné fázi by tak mohlo dojít k dalšímu posílení obchodu uvnitř eurozóny, snížení investičních rizik, podpory přílivu PZI a zároveň také k ekonomickému růstu. Na druhou stranu pokud tyto přínosy přináší určité výhody na jedné straně, dochází ke vzniku negativních důsledků na straně druhé. Například pro banky představují výnosy z transakčních poplatků velkou položku jejich obrátu a pokud dojde k zastavení přílivu těchto poplatků, banky se budou snažit tento příjem nahradit nějakým jiným.

Pokles úrokových sazeb

Dále jsou také uváděny přínosy související se snížením úrokových sazeb a jejich stabilizací, avšak tyto výhody nemusí být ihned po vstupu do eurozóny tolik znatelné, poněvadž naše krátkodobé úrokové sazby se skoro dva roky²² nacházely pod úrovní sazeb eurozóny a rovněž inflace byla nižší. Avšak po zkušenostech některých států, které již vstoupily do eurozóny poté došlo k určitému nárůstu úrokových sazeb díky nárůstu inflace. Navzdory tomu by tyto skutečnosti z krátkodobého hlediska neměly mít zase tak velký vliv na dostupnost a změny cen hypoték či jiných úvěrů, poněvadž české úrokové sazby se velmi přibližují úrokovým sazbám eurozóny. Spíše je otázkou, jaký efekt na ceny výrobků a služeb bude mít euro dlouhodobě do budoucna. Poněvadž na vyšší inflaci bude česká ekonomika pravděpodobně reagovat snahou dohánět ekonomickou úroveň eurozóny a tudíž porostou i úrokové sazby.

3.3.1.3 Makroekonomické výhody

Z makroekonomického hlediska vyplývá, že ČR, respektive vedení ČNB se díky vstupu do měnové unie bude moci podílet na realizaci společné měnové politiky ECB, která rozhoduje o zásadních úrokových sazbách. Tudíž budeme moci částečně ovlivnit fungování naší národní ekonomiky ale i ekonomiky ostatních členských států. Zároveň bude ještě více sledována naše hospodářská politika, zejména plnění střednědobých vyrovnaných veřejných rozpočtů a také provádění strukturálních reforem, které podporují

²² 2006 až 2008.

dlouhodobě udržitelný hospodářský růst. Členství v eurozóně rovněž přinese zvýšení stability finančního sektoru a snížení rizik vzniku měnových turbulencí.

3.3.2 Nevýhody přijetí eura

Jak již bylo řečeno, přijetí eura s sebou přináší i určité nevýhody a možná rizika. Pro začátek by bylo jistě vhodné říci, že mnohé nevýhody z přijetí eura úzce souvisí s datem jeho přijetí. Mnoho odborníků se vyjadřuje k otázce vstupu ČR do HMU a zavedení eura ihned nebo později, a jejich názory se často liší. Poslední dobou je však nejčastější odpověď na tuto otázku taková, že nejvhodnější doba zavedení eura pro ČR je tehdy, až to bude pro ekonomiku, veřejnost a celkově pro stát nejméně nevýhodné. Avšak je potřeba zdůraznit, že ekonomiky jednotlivých členských států a tedy i národní ekonomika ČR se například od ekonomiky Německa či Itálie dost liší a i přes neustále pokračující proces prohlubování evropské integrace, která směřuje k jejich co největší sladění, propojenosti a v konečné fázi vyústění až v politickou úroveň je schopnost jednotlivých členských států této skutečnosti docílit pořád daleko, poněvadž právě tyto rozdíly mohou vyvolat různé asymetrické šoky, které mají negativní vlivy na jednotlivé ekonomiky. Menší a méně otevřené ekonomiky se budou snažit přibližovat těm větším a vstupovat tudíž do měnové unie, přestože to s sebou ponese mnohá negativa v podobě nákladů vzniklých v důsledku ztráty měnového kursu jako nástroje hospodářské politiky, nákladů spojených se snížením úlohy centrální banky ve vnitřní ekonomice a také nákladů spojených s omezováním pravomocí národních orgánů v oblasti fiskální politiky.

3.3.2.1 Ztráta samostatné měnové politiky

Jeden z předních problémů představuje ztráta samostatné měnové politiky, která je před vstupem do eurozóny plně v kompetenci každého státu. Se zánikem české koruny tak zanikne i možnost působit na její směnný kurz prostřednictvím centrální banky státu podle aktuálních potřeb české ekonomiky a tím reagovat na nepříznivé vnitřní či vnější šoky. Pokud se totiž kurz koruny zhodnocuje, a k tomu v posledních letech převážně docházelo, klesá míra inflace a současně při nízkých úrokových mírách tak česká ekonomika roste a dochází k tzv. reálné konvergenci, kdy roste i relativní mzdová a cenová hladina ČR a díky tomu se naše ekonomika přibližuje k vyspělejším ekonomikám eurozóny. Toto sbližování

relativní cenové hladiny s úrovní eurozóny může jít dvěma kanály a to posilováním kurzu koruny nebo vyšší inflací než má eurozóna. V posledních sedmi letech se naše ekonomika přibližovala pouze touto cestou a rovněž podniky se tomuto procesu dobře přizpůsobily z pohledu vývoje zahraničního obchodu. Pokud však přijmeme euro, důsledkem toho bude vyšší inflace, do které se přesune konvergence naší mzdové a cenové hladiny a dojde tak k znehodnocování všech aktiv. Dohánění vyspělejších ekonomik by se prudce zpomalilo, poněvadž by tato skutečnost měla vliv na objem výroby jednotlivých podniků a zapříčinila by tak ztrátu konkurenceschopnosti, růst nezaměstnanosti, růst cen a v konečné fázi možná až stagnaci hospodářského a ekonomického růstu ČR.

3.3.2.2 Riziko vnímané inflace

S problémem ztráty samostatné měnové politiky také úzce souvisí riziko vnímané inflace, respektive vyšší míra inflace, kterou zaznamenaly některé státy po vstupu do eurozóny. Vyšší míra inflace se projevila na vyšších cenách výrobků a služeb oproti období před vstupem. To bylo způsobeno díky HICP, který převážně zahrnuje ceny tzv. obchodovatelných položek²³, které jsou předmětem mezinárodního obchodu a jejich ceny tak podléhají mezinárodní konkurenci, která je tím pádem stlačuje dolů a v důsledku toho tento index tak bude navenek vždy vykazovat nízkou míru inflace. Avšak životní náklady běžných občanů obsahují hlavně tzv. neobchodovatelné položky²⁴, které jsou v HICP zastoupeny minimálně, a proto běžní občané nebudou tuto navenek nízkou inflaci ve velké míře pociťovat. Evropská centrální banka se totiž v rámci zajištění měnové a cenové stability v celé eurozóně řídí přednostně ekonomickou situací v nejvyspělejších zemích.

Na druhou stranu díky tzv. duálnímu označování cen, které bude povinné přibližně rok po zavedení eura si občané budou moci zkontrolovat, jestli nedochází k neopodstatněnému nárůstu cen, což by například některé firmy mohly zneužít s cílem okamžitě na euru vydělat.

²³ Např. textil, elektronika, automobily a většina zboží dlouhodobé spotřeby.

²⁴ Např. náklady na bydlení, různé služby, výdaje za vodu, elektřinu.

3.3.2.3 Náklady v důsledku neschopnosti členského státu čelit asymetrickým šokům z přijetí eura v teorii R. Mundella

Odpůrci či skeptici zavedení eura v ČR nezdůrazňují na to, že EU není optimální měnovou oblastí. Pokud nebude česká ekonomika dostatečně strukturálně a cyklicky sladěna s ekonomikami států eurozóny a následně se připraví o možnost zasáhnout svými monetárními nástroji do své ekonomiky s cílem vyrovnat vliv negativních asymetrických šoků, dojde k prudkému zvyšování nákladů na zmírnění těchto dopadů. Náklady, které vznikají se zachováním či ztrátou pohyblivého měnového kurzu byly také v minulosti předmětem různých teorií a analýz. Teoretický koncept optimální měnové oblasti vyvinul prof. R. Mundell.

Základní teoretická myšlenka tohoto návrhu optimální měnové oblasti spočívá v tom, že zavedení společné měny sníží náklady v zemích, budou-li výrobní faktory kapitál a práce dokonale mobilní a díky tomu se mohou rychle, volně a s nulovými transakčními náklady přemísťovat přes hranice²⁵.

Avšak z hlediska České republiky a obecně celé Evropy je známo, že se vyznačují nízkou mobilitou pracovní síly v důsledku rozdílných sociálních systémů, institucionálních a kulturních překážek ale i jazykových a vztahových bariér, tudíž by v důsledku nemožnosti zasáhnout v případě nedostatečné pružnosti mezd a nedostatečně vysoké produktivity práce mohlo dojít ke snížení konkurenceschopnosti dané země a následně jejímu hospodářskému poklesu. Podle současných úvah se vychází z toho, že toto kritérium není v eurozóně dosud splněno.

3.3.2.4 Náklady spojené s procesem přijetí jednotné měny

Je všeobecně známo, že rovněž samotný přechod na euro si vyžádá jisté nemalé finanční výdaje ze strany bank, podnikatelských subjektů ale i ze strany administrativy státu. Bude potřeba přizpůsobit nebo vyměnit mnohá zařízení, přecenit veškeré zboží, vydat nové cenové katalogy, vyškolit pracovníky a provést mnoho jiných úkonů. Značné množství výdajů také přinese postupné stahování národní měny a její výměna za euro ve spojení s obstaráním, respektive ražbou dostatečného množství euromincí a tiskem eurobankovek.

²⁵ Dostupný z: HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3. str. 45

Na druhou stranu se jedná převážně o jednorázové náklady, které si budou muset subjekty hradit z vlastních zdrojů. Tato skutečnost však bude kompenzována výhodami, které budou trvalé, nicméně budou mít spíše dlouhodobý charakter.

3.3.2.5 Rozdílnost transmise a ztráta ražebného

Podle viceguvernéra ČNB Miroslava Singera nejsou tyto skutečnosti zásadní nevýhodou. Eurozóna totiž umožňuje národním centrálním bankám, aby měnová rozhodnutí ECB převáděly na finanční trh různými způsoby, tím pádem odlišnost fungování finančních trhů různých zemí při přenosu měnového rozhodnutí do reálních úrokových sazeb není velkou překážkou. Z hlediska ztráty ražebného, které je nyní jednou z položek příjmů státního rozpočtu se jedná o skutečnost, že tato ztráta nám bude kompenzována díky přerozdělování výnosů z ražebného mezi členské státy.

3.4 Shrnutí výhod a nevýhod zavedení eura v ČR

Ať se názorově staví občané, ekonomové, politici a další veřejnost k přijetí eura jakkoliv, je jasné, že přijetí eura neunikneme a vždy s sebou přinese určité výhody ale i negativa a zprvu záleží pouze na připravenosti české ekonomiky a také na stanovení vhodného data zavedení eura tak, aby byl vstup do eurozóny co nejpřínosnější a nejméně nákladný. Je potřeba si uvědomit, že česká ekonomika je sice malá, otevřená ale také převážně proexportní, tudíž je nutné posílit zahraničně obchodní vztahy a podpořit příliv zahraničního kapitálu a vytvořit tak stabilnější ekonomické prostředí pro podnikání prostřednictvím odstranění kurzového rizika, snížením transakčních nákladů ze zahraničních operací, snížením úrokových sazeb a jejich stabilizací a snaže co nejvíce eliminovat největší náklady z přijetí eura v souvislosti s výdaji v rámci přechodu na jednotnou měnu, ztráty samostatné měnové politiky, nárůstu inflace aj. A přestože mnoho euroskeptiků předpovídalo, že euro dlouho neustojí různé tlaky a zanikne, stalo se naopak druhou nejvýznamnější mezinárodní obchodní a rezervní měnou v Evropě.

4. Přínosy a nevýhody v zemích, které přijaly euro

Během uplynulých dvou let vstoupily do eurozóny čtyři státy, které již mají s eurem své zkušenosti. V lednu 2007 euro přijalo Slovinsko jako 13. člen eurozóny. Přesně o rok později splnily vstupní kritéria dva státy, Kypr a Malta, a vstoupily do eurozóny k 1. lednu 2008. Prvním zástupcem ze střední Evropy se stalo Slovensko, které používá euro od 1. ledna 2009. Byly provedeny různé statistiky a hodnocení, co těmto státům euro přineslo nebo naopak vzalo. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že česká ekonomika se velikostí, vyspělostí, strukturou průmyslu a vůbec její otevřeností nejvíce podobá té slovenské, je tudíž důležité se z velké části zaměřit právě na slovenskou ekonomiku, která od začátku roku 2009 zaznamenává první dopady z přijetí eura. A právě z těchto skutečností by si měla Česká republika vzít příklad, vyvarovat se chyb a zvolit vhodné datum pro přijetí eura.

4.1 Přínosy a nevýhody na Slovensku

Ačkoliv je zatím příliš brzo na velké hodnocení přínosů a nákladů zavedení eura na Slovensku, již koncem dubna však Evropská komise zveřejnila první zprávu, která se těchto skutečností týká. Na začátku je potřeba zmínit, že Slovensko splnilo všechna maastrichtská konvergenční kritéria a navíc vláda dokázala v relativně krátkém časovém období provést řadu nutných reforem, díky nimž také Slovensko mohlo začátkem roku 2009 zavést novou měnu s převodovým kurzem 30,1260 SKK/EUR.

Co se týká technické stránky zavedení eura, podle EK si Slovensko vedlo na výbornou a scénář „velkého třesku“ se osvědčil, což potvrdila i skutečnost, že 91 % obyvatel nezaznamenalo žádné velké problémy v okamžiku přechodu a víceméně ani v období duální cirkulace, které trvalo jen do 16. ledna 2009. Národní banka Slovenska dostatečně předzásobila ostatní banky eurobankovkami a euromincemi, tudíž problémy s opatřováním nové měny byly minimální, kdy se zaznamenalo pouze 8 % obtíží.

Ke konci roku 2008 slovenští ekonomové zastávali názor, že je pro Slovensko zavedení eura v období finanční krize přínosné z hlediska příznivého působení na možné zdražování. Avšak již koncem ledna informoval statistický úřad o tom, že vzrostly ceny u zboží krátkodobé spotřeby. Na rozdíl od jiných států však ve Slovensku nevznikl problém v důsledku obav souvisejících s výrazným zvyšováním cenové hladiny, poněvadž byl tento

krátkodobý efekt očekáván a během dalších měsíců tak nedošlo k žádnému skokovému navýšení cen. Navíc díky častým kontrolám Slovenské obchodní inspekce, tzv. cenového výboru a spotřebitelských sdružení nedocházelo ani ke zneužívání eura podniky k neúčelovému zvyšování cen. Případné potíže byly díky stanoveným sankcím v důsledku nedodržení pravidel ihned minimalizovány.

O určitých negativech vzniklých v souvislosti se zavedením eura na Slovensku lze spekulovat při porovnání vývoje slovenské ekonomiky s českou od konce roku 2008, kdy v ČR došlo k nižšímu meziročnímu propadu exportu o 3,4 p.b. než tomu bylo na Slovensku. Podobný byl i nižší meziroční propad průmyslu o 2,8 p.b. od prosince 2008 do února 2009. Navíc NBS odhaduje pokles hospodářství o 5,6 % do konce roku 2009, z čehož se dá usuzovat, že vstup do eurozóny prozatím nepřinesl mnohá pozitiva. A to slovenská ekonomika ještě v roce 2008 rostla výrazně rychleji než ta česká. Například tempo růstu HDP bylo rozdílné o 3,3 p.b. a rozdíl tříměsíčních průměrů meziročních růstů průmyslu byl 6,1 p.b. a exportu 7 p.b. Navíc se předpovídal růst slovenské ekonomiky kolem 2 % oproti české, která měla mírně poklesnout přibližně o 1 %.

Avšak přestože na Slovensku došlo během první poloviny roku 2009 k mírnému zdražení výrobků a služeb a také k poklesu přílivu zahraničních turistů z Polska, Maďarska ale i ČR, což způsobilo snížení obrátů v oblasti cestovního ruchu a hoteliérství, jsou tyto položky pouze dílčí a zanedbatelné. Navíc k poklesu ve slovenském hospodářství došlo hlavně v důsledku světové hospodářské krize, která způsobila snížení zakázek mnoha firmám, které pak byly nuceny v rámci svých úsporných opatření propustit tisíce lidí.

Podle guvernéra SNB Ivana Šramka přišlo euro na Slovensko v pravý čas a představuje jeden ze základních stabilizačních faktorů, který ulehčil situaci slovenské ekonomice.

4.2 Přínosy a dopady na Slovinsku

Na druhou stranu je také potřeba se zmínit o přijetí eura na Slovinsku a jaké na něj mělo dopady. Slovinsko je totiž prvním státem z nových členských zemí, který zavedl společnou evropskou měnu a navíc jako jediný zavedl euro již po třech letech od svého vstupu do samotné EU.

Rada EU v roce 2006 schválila žádost Slovinska o přistoupení do eurozóny, načež Slovinsko 1. ledna 2007 zavedlo jednotnou evropskou měnu a nahradilo tak dosud používaný slovinský tolar. Slovinsko navíc vlastní ještě další prvenství, a to v použití scénáře „velkého třesku“, jež je sice nákladově výhodnější, avšak náročnost samotného procesu zavedení je o to složitější. Navzdory tomu Slovinsko vše zvládlo výborně díky všeobecné podpoře eura, dobré komunikační strategii a skutečnosti, že kolem 90 % veřejnosti přišlo s eurem do styku již dříve. Dobrá spolupráce vlády, centrální banky, státních úřadů a organizací na ochranu spotřebitelů a zástupců podnikatelské sféry dokázali veřejnost dobře informovat a připravit na novou měnu.

Slovinci byli na euro hodně vázaní, poněvadž tolar nebyl cenově ani kursově po dlouhou dobu dosti stabilní²⁶, tudíž veřejnost k němu ztratila důvěru a upnula se v dobré víře na stabilnější a silnější euro. Navíc také díky dobré spolupráci centrální banky a vlády v minulosti dokázalo Slovinsko pokořit i největší překážku, kterou byla vysoká míra inflace a díky ní zvýšená cenová hladina a tudíž pokles inflace a její stabilizace na nízkých hodnotách přispěly ke splnění maastrichtského konvergenčního kritéria cenové stability (viz Příloha C) a umožnily tak vstup Slovinska do EU a následně také do eurozóny.

Slovinsko mělo po předchozích zkušenostech států strach z rizika vnímané inflace, proto se i v tomto ohledu snažilo připravit co nejlépe a zdálo se, že přijatá opatření proti neodůvodněnému zvyšování cen přinesla relativně stabilní inflaci v prvních měsících po zavedení eura, kdy v březnu 2007 klesla na 2,3 % oproti období před jeho zavedením, kdy inflace rostla v průměru o 3 % meziročně. Avšak půl roku po zavedení eura došlo k prudkému nárůstu inflace, kdy se cenová hladina navýšila až o 5,7 % za celý rok 2007, což představovalo dvojnásobný skok průměru eurozóny a přestože Slovinsko zaznamenalo značný hospodářský růst od roku 2004 do roku 2008²⁷, tak právě v důsledku této vysoké otevřenosti byla ekonomika silně zasažena celosvětovou finanční krizí. V průběhu roku 2008 se ekonomická aktivita výrazně zpomalila a došlo k velkému nárůstu inflace a nezaměstnanosti, jež způsobily zpomalení soukromé spotřeby. Vláda Slovinska zasáhla v podobě fiskální pomoci a přijala opatření na podporu ekonomiky zaměřená na stabilizaci finančního sektoru, zabezpečení zaměstnanosti a zamezení rychlému zvyšování schodku veřejných financí. Avšak Slovinsko si bude muset brzy poradit s dalším problémem a to

²⁶ Slovinský tolar v letech 1993 až 2006 oslabil o 45 %.

²⁷ Tedy i po vstupu do eurozóny.

stárnoucí populace, což bude mít velký vliv na vývoj veřejných financí a také díky vysokému meziročnímu propadu průmyslové výroby o 22,2 % nebude snadné ekonomiku stabilizovat a zajistit opět její růst.

Přestože Slovinsko úspěšně zvládlo zavedení nové měny, v současnosti se potýká s velkými problémy v hospodářství v důsledku zpomalení ekonomiky. Navíc již při gratulaci Slovinsku k úspěšnému zavedení eura současný předseda EK José Manuel Durão Barroso varoval, že „Euro nepřináší pouze velké výhody, ale také velkou zodpovědnost ve smyslu zajištění stabilního ekonomického rozvoje a udržení konkurenceschopnosti slovinských podniků v prostředí jednotné měny“. Dále také upozornil, že to není euro, ale strukturální reformy, které zajistí hospodářský růst.²⁸

²⁸ Dostupný z: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/slovinsko-oslavilo-spn-zaveden-eura>>.

5. Obchodní případ zahraničního podniku z hlediska účtování v souvislostech

Jak již bylo zmíněno, v souvislosti s problematikou zavedení eura dojde ke zjednodušení administrativní náročnosti ve vedení účetnictví u podniků obchodujících hlavně se zahraničními firmami a to díky odstranění kurzového rizika a eliminaci transakčních nákladů.

Tyto podniky při své činnosti přicházejí do styku se zahraničními partnery a v souvislosti s tím jsou nuceny přijímat a vydávat cizí měnu v hotovosti i přes devizový účet podle zákona o omezení hotovostních plateb²⁹, pokud jsou jejich platby v hotovosti vyšší než 15 000 EUR za den. Podnikům tak vznikají pohledávky a závazky v cizí měně včetně úvěrů a finančních výpomocí.

5.1 Kurzové rozdíly

České účetnictví se zásadně vede v české měně, proto podnik musí při nabytí aktiva a vzniku závazku vyjádřeném v cizí měně provést přepočet celkové částky každého aktiva nebo závazku na českou měnu. Pro přepočet se používá aktuální kurz ČNB, nebo kurz, za nějž účetní jednotka cizí měnu nakoupila či prodala. Rovněž lze používat i pevný kurz, který si účetní jednotka stanovila svým vnitřním předpisem na základě kurzu devizového trhu vyhlášeného ČNB a který používá po předem stanovenou dobu, která však nesmí přesáhnout účetní období. Tento pevný kurz je představován kurzem devizového trhu, jež podnik použije k prvnímu dni účetního období, po které pak bude tento kurz používán. Účetní jednotka tento kurz může změnit svým vnitřním předpisem i v průběhu stanovené doby. Ovšem pokud dojde k vyhlášení devalvace či revalvace české koruny, musí tak učinit vždy. Při přepočtu měn, které nejsou obsaženy v kurzech devizového trhu vyhlášených ČNB, se pro přepočet používají oficiální střední kurzy centrálních bank, případně aktuální kurzy na mezibankovním trhu k americkému dolaru nebo euru.

²⁹ Zákon o omezení hotovostních plateb zavedl povinnost provádět bezhotovostní transakce pro platby uskutečněné mezi osobami se sídlem na území ČR nebo platby uskutečněné mezi osobami, z nichž plátce má sídlo na území ČR a příjemce sídlí v zahraničí, když hodnota této transakce převyšuje 15 000 EUR (v případě úhrad v tuzemské měně je třeba tento limit přepočítat aktuálním kurzem ČNB). Zákon se nevztahuje na platby cla, daní, poplatků, pojistného či záloh na tyto platby.

Účetní jednotka je povinna u zákonem stanovených aktiv a závazků uvádět vedle vyjádření v české měně současně i cizí měnu i po přepočtu, a ke konci rozvahového dne znovu provést přepočet cizí měny na českou měnu aktuálním kurzem ČNB³⁰. Jedná se o pohledávky, závazky, podíly na obchodních společnostech, cenné papíry, deriváty, ceniny a devizové hodnoty s výjimkou zlata. Tato povinnost se vztahuje i na opravné položky a rezervy související s uvedenými aktivy a závazky.

Pokud podnik uskutečňuje účetní operace s těmito položkami v průběhu účetního období pravděpodobně vznikne kurzový rozdíl. Směnné kurzy se neustále mění, proto od doby nabytí aktiva nebo závazku do doby uskutečnění operace dojde k rozdílu mezi počáteční částkou a konečnou částkou účtované položky, respektive v době, kdy uhradíme závazek platí jiný kurz než v době, kdy závazek vznikl. Podnik tyto kurzové rozdíly zobrazuje podle charakteru účetního případu k okamžiku jeho uskutečnění v nákladech na účet č. 563 – Kurzové ztráty nebo výnosech na účet č. 663 – Kurzové zisky, tudíž jsou tyto kurzové rozdíly reálné. Kurzové rozdíly k rozvahovému dni se až na určité výjimky rovněž účtují výsledkově. Rozvahově na účet č. 414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků se účtují pouze kurzové rozdíly ostatních cenných papírů a podílů.

5.2 Účtování kurzových rozdílů v praxi

Firma XY je společnost zabývající se distribucí surovin a dílů pro automobilový průmysl v mezinárodním měřítku. Společnost XY provozuje následující činnosti a poskytuje tyto služby: obchodování³¹, logistiku, transport a kontrolu kvality dodávek. Je samozřejmé, že tato společnost má během roku mnohem více účetních operací, avšak pro znázornění účtování účetních případů souvisejících s kurzovými rozdíly postačí následující příklady účetních případů s nižšími finančními částkami pro lepší přehlednost.

Společnost XY má k 1.1.2009 následující počáteční stavy valut a deviz:

- eurová pokladna – 2 000 EUR (kurz 25,90 CZK/EUR)
- eurový účet – 25 000 EUR (kurz 25,90 CZK/EUR)

³⁰ Dostupný z: KOVANICOVÁ, D. *ABECEDA účetních znalostí pro každého*, 18. aktualizované vyd. Praha: Polygon, 2008. 440 s. ISBN 978-80-7273-152-7. str. 62

³¹ Import a export.

V průběhu účetního období se uskutečnily následující účetní operace (společnost používá denní kurz vyhlášený ČNB):

Tab. 8 Účetní operace související s účtováním kurzových rozdílů

Operace	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
1	Faktura za nákup zboží 10 000 EUR (kurz 25,60 CZK/EUR)	256 000	131	321
2	Příjemka zboží na sklad	256 000	132	131
3	Vydaná faktura za poskytnuté služby 14 000 EUR (kurz 25,95 CZK/EUR)	363 300	311	602
4	Záloha na služební cestu 1000 EUR (kurz 25,30 CZK/EUR)	25 300	335	211
5				
a)	<ul style="list-style-type: none"> • částečná úhrada závazku 8 000 EUR (kurz 25,90 CZK/EUR) 	204 800	321	x
	(vzniklý kurzový rozdíl)	207 200	x	221
		2 400	563	x
b)	<ul style="list-style-type: none"> • inkaso pohledávky 14 000 EUR (kurz 26,10 CZK/EUR) 	363 300	x	311
	(vzniklý kurzový rozdíl)	365 400	221	x
		2 100	311	663
6	Zaměstnanec předložil cestovní účet 920 EUR (kurz 25,30 CZK/EUR)	23 276	512	335
7	Vrácení zbytku zálohy do pokladny 80 EUR (kurz 25,50 CZK/EUR)	2 024	x	335
	(vzniklý kurzový rozdíl)	2 040	211	x
		16	211	663
8	Vyčíslení kurzových rozdílů k 31. 12. 2009 (kurz 25,65 CZK/EUR)			
	<ul style="list-style-type: none"> • pokladna 	838	563	211
	<ul style="list-style-type: none"> • běžný účet 	10 550	563	221
	<ul style="list-style-type: none"> • závazek vůči dodavateli 	100	563	321

Zdroj: vlastní zpracování

Jednotlivé pohyby na konkrétních účtech během účetního období a změny v rozvaze a výsledovce ke konci účetního období jsou zobrazeny v následujících tabulkách.

Tab. 9 ukazuje, že konečný zůstatek valutové pokladny je 28 540 CZK. Na druhé straně stav devizové pokladny ke konci účetního období je 1 080 EUR. Po přepočtu této konečné částky devizové pokladny na české koruny došlo ke vzniku kurzového rozdílu, poněvadž přepočtená částka je nižší a to 27 702 CZK. Tudíž vznikl kurzový rozdíl ve výši - 838 CZK.

Tab. 9 Pokladna CZK a valut

Operace	EUR			CZK		
	+	-	Z	+	-	Z
PS			2 000			51 800
4		1 000	1 000		25 300	26 500
7	80		1 080	2 040		28 540

Zdroj: vlastní zpracování

Stav valutového běžného účtu je ke konci účetního období 805 700 CZK a oproti tomu stav devizového účtu ke konci účetního období je 31 000 EUR, což znázorňuje Tab 10.. Z přepočtu devizové částky na konci roku, která dosáhla 795 150 CZK vyplývá, že došlo opět ke vzniku kurzového rozdílu ve výši - 10 550 CZK.

Tab. 10 Běžný účet CZK a deviz

Operace	EUR			CZK		
	+	-	Z	+	-	Z
PS			25 000			647 500
5a)		8 000	17 000		207 200	440 300
5b)	14 000		31 000	365 400		805 700

Zdroj: vlastní zpracování

Z Tab. 11 vyplývá, že konečný zůstatek na účtu Dodavatelé CZK je 51 200 CZK. Navzdory tomu vznikl na konci účetního období opět kurzový rozdíl ve výši – 100 CZK v důsledku vyšší přepočtené částky z účtu Dodavatelé EUR, jež je 51 300 CZK.

Tab. 11 Dodavatelé (EUR, CZK)

Operace	EUR			CZK		
	+	-	Z	+	-	Z
1	10 000		10 000	256 000		256 000
5a)		8 000	2 000		204 800	51 200

Zdroj: vlastní zpracování

Jak již bylo řečeno, změny v účetnictví vzniklé v důsledku kurzových rozdílů se promítají do výsledovky a také rozvahy (viz Tab. 12 a Tab. 13). Vlivem kurzových rozdílů, jež plynou z neustálých změn směnných kurzů jednotlivých měn podnik může snadno dosáhnout jak účetního zisku tak účetní ztráty na konci účetního období.

Tab. 12 Změny ve výsledovce

Náklady		Výnosy	
512	23 276	602	363 300
563	13 888	663	2 116
KZ	328 252		

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 13 Změny v rozvaze

Aktiva		Pasiva	
132	256 000	710	328 252
211	27 702	321	51 300
221	795 150	ostatní pasiva	699 300
Σ	1 078 852	Σ	1 078 852

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Shrnutí účtování kurzových rozdílů

Z tohoto účetního příkladu vyplývá, že podniky, jež při své činnosti přicházejí často do styku se zahraničními partnery a v souvislosti s tím jsou nuceny přijímat a vydávat cizí měnu v hotovosti i přes devizový účet mají, díky zákonné povinnosti účtovat určité položky v několika cizích měnách, výrazně ztíženou administrativní náročnost vedení účetnictví a částky, o které mohou během let přijít či obohatit se vlivem neustálých výkyvů směnných kurzů měn mohou nabýt značných čísel vzhledem k velikosti podniku a objemu jeho mezinárodních transakcí. Tudíž přijetím společné evropské měny by se jistě mnoha zahraničním podnikům ulehčilo v souvislosti s eliminací kurzového rizika a s ním souvisejícího snížení transakčních nákladů.

6. Závěr

Proces hospodářské integrace dosáhl díky existenci jednotné evropské měny fáze měnové unie, což je zatím nejvyšší stupeň hospodářského propojení členských zemí Evropské unie. Avšak země vstupem do EU automaticky nevstupují do měnové unie, poněvadž podle zákonem stanovených pravidel se mohou začlenit až po splnění daných kritérií a vytvoření dostatečně vhodného prostředí, aby nebyl narušen ekonomický vývoj eurozóny a stabilita jednotné evropské měny. Ekonomika vstupující země musí splňovat parametry, při nichž ztráta měnového kurzu a nezávislé měnové politiky nezpůsobí závažné hospodářské problémy.

Avšak otázkou je, kdy nastane toto období, že členská země bude dostatečně připravená pro přijetí nové měny, pokud již plní zákonem stanovená kritéria? Mnoho odborníků zastává názor, že Česká republika by měla zavést euro tehdy, až to pro ni bude nejvýhodnější. Nicméně, jak lze toto „výhodné období“ předvídat? Když po zkušenostech států, které již euro přijaly se takovéto období nedá předpovědět, poněvadž je nutné termín přijetí stanovit několik let dopředu a nikdo ani dnes neví co bude za jeden rok.

Přestože optimální okamžik vstupu nelze nějakým logickým způsobem stanovit, měla by se země pokusit co nejlépe odhadnout míru rizika výskytu tzv. asymetrických šoků a schopnost ekonomiky tyto případné šoky vyrovnat bez pomoci vlastní měnové a kurzové politiky. Na základě toho lze odhadnout stupeň sladění země s měnovou unií. Navzdory tomu nemohou tyto závěry rovněž jednoznačně potvrdit, že je ekonomika dostatečně připravena vstoupit do měnové unie tak, aby výrazně neutrpěla a plynuly jí z členství převážně přínosy. Navíc je známo, že každá země tímto vstupem vždy něco získala, ale i ztratila.

Ale z čeho si v současnosti podle mého názoru jistě mohou další státy a rovněž i Česká republika vzít alespoň příklad je schopnost těchto států provést včas a důkladně potřebné reformy, poskytnout dostatek důležitých informací týkajících se přechodu na euro všem subjektům ale i široké veřejnosti, dostatečně se jí předzásobit a poskytnout ji jednotlivým subjektům a občanům, provést opatření proti zneužití eura k neodůvodněnému zvyšování cen a mnoho jiných.

Pokud ucházející státy všechny tyto kroky dodrží, mají alespoň částečně jisté, jak také vyplynulo ze zkušeností předešlých států, že přechod proběhne rychle, hladce a bez větších problémů a dojde tak i k ušetření velkého množství nákladů. Co nastane o jeden či dva roky později se dá ještě díky různým ekonomickým teoriím a analýzám částečně odhadnout, avšak co bude za deset let se dá dnes těžko předvídat.

Ekonomika České republiky je celkem vyspělá a dosti otevřená, avšak pořád malá na to, aby se udržela a dokázala prosperovat bez pomoci jiných států v EU, se kterými nyní probíhá převážná část zahraničního obchodu, jež je prozatím ovlivňován vývojem kurzu eura. Čím více členských států bude vstupovat do eurozóny tím větší náklady bude mít ČR z hlediska činností v rámci zahraničního obchodu. Bude narůstat riziko měnových krizí včetně dopadů z hospodářské recese. Odkládání eura může vyústit až do růstu nedůvěry vůči nečlenským ekonomikám, k nárůstu rizikové premie, a tím i úrokových sazeb, což povede k oslabení investičních výdajů, přílivu PZI aj.

Je zajímavé, že názory z řad občanů jsou spíše skeptické navzdory názorům z řad podnikatelů, jež jsou veskrze pozitivní k přijetí eura, kde dvě třetiny jsou pro jeho zavedení. Podnikatelé totiž vidí širší a celonárodně přínosnější dopady zavedení eura, jež se týkají možnosti snáze obchodovat v rámci jednotného trhu, snazšího plánování díky odstranění kurzové nestability a odstranění kurzových ztrát. Více než polovina podnikatelů si myslí, že ČR je připravena již dávno, počítají také s vyšší inflací a vidí výhody i z hlediska spotřebitelů. Na druhou stranu panují obavy ze zvýšení cen vstupů a celkové inflace, díky kterým pravděpodobně dojde ke snížení kupní síly a také zvýšení nezaměstnanosti.

Česká republika se nicméně nevyhne zavedení eura a proto je podle mého názoru nejvyšší čas určit termín jeho zavedení a dělat vše pro jeho splnění. Proto jen doufejme, že vláda si konečně stanoví ty správné priority a začne řešit otázku zavedení eura, poněvadž by bylo smutné, kdyby se její vinou stala Česká republika nedůvěryhodnou zemí jak v Evropě tak i ve světě a přibrzdil se tak její dobrý start stát se ještě více vyspělou a otevřenou ekonomikou s rostoucím hospodářstvím.

Seznam použité literatury

Citace

Odkazy na tištěné monografie:

- [1] HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.
- [2] KOVANICOVÁ, D. *ABECEDA účetních znalostí pro každého*, 18. aktual. vyd. Praha: Polygon, 2008. 440 s. ISBN 978-80-7273-152-7.

Odkazy na zdroje na internetu:

- [1] *Podmínky pro přijetí eura* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009 [cit. 2009-06-16] Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xls/euro_podmin_prijeti.html>
- [2] *Slovinsko oslavilo úspěšné zavedení eura* [online]. EurActiv, 2007 [cit. 2009-09-16] Dostupný z: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/slovinsko-oslavilo-spn-zaveden-eura>>
- [3] *Vyhodnocení současného a očekávaného plnění maastrichtských konvergenčních kritérií* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009 [cit. 2009-09-20] Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Sladenost08_2_pdf.pdf>

Bibliografie

Tištěné monografie:

- [1] HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.
- [2] KOVANICOVÁ, D. *ABECEDA účetních znalostí pro každého*, 18. aktual. vyd. Praha: Polygon, 2008. 440 s. ISBN 978-80-7273-152-7.
- [3] LACINA, L. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.
- [4] MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnové instituce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002. 254 s. ISBN 80-245-0431-6.
- [5] PEČINKOVÁ, I. *Euro versus koruna - Rizika a přínosy jednotné evropské měny pro ČR*. 2. rozšíř. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 215 s. ISBN 978-80-7325-138-3.

- [6] STROUHAL, J. *Účetnictví 2008 – Velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2008. 501 s. ISBN 978-80-251-1910-5.

Internetové zdroje:

- [1] *Eurozóna* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009. Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_eurozona.html>
- [2] *Historie evropské měnové integrace* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009. Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_historie_emi.html>
- [3] *Makroekonomické výhody* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009. Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_makroekonom.html>
- [4] *Národní plán zavedení eura v ČR* [online]. Businessinfo, 2007. Dostupný z: <http://www.businessinfo.cz/files/081216_narodni_plan_cast_2_verze_10-FV_pdf2.pdf>
- [5] *Podmínky přijetí* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009. Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_podmin_prijeti.html>
- [6] *Rozšiřování eurozóny* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009. Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_rozsir_eurozony_444.html>
- [7] *Scénáře přijetí eura* [online]. Businessinfo, 2008. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/scenare-prijeti-eura/1001759/51181/>>
- [8] SINGER, M. Česká národní banka. *Blahodárné euro? Sledujme Slovensko* [online]. 2009. s. 9 Dostupný z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2009/cl_09_090415.html>
- [9] *Stanovisko Rady k aktualizovanému programu stability Slovinska na období 2008 - 2011* [online]. Úřední věstník Evropské unie, 2009. Dostupný z: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:195:0001:0005:CS:PDF>>
- [10] ŠRAMKO, I. Hospodářské noviny. *Slovensko je na tom s eurem lépe než bez něj* [online]. 2009, Dostupný z: <http://m.ihned.cz/c4-10076530-38591330-700000_pdadetail-slovensko-je-na-tom-s-eurem-lepe-nez-bez-nej>

- [11] *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou* [online]. Česká národní banka, 2008. Dostupný z: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2008.pdf>
- [12] *Vyhodnocení současného a očekávaného plnění maastrichtských konvergenčních kritérií* [online]. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura, 2009. Dostupný z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Sladenost08_2_pdf.pdf>
- [13] *Základní principy zavedení eura v ČR* [online]. Businessinfo, 2008. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/narodni-plan-zavedeni-eura-v-cr/1001759/44159/#b2>>
- [14] *Zavádění eura v nových členských zemích* [online]. Evropská Komise, 2009. Dostupný z: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/euro/zavedeni_cs.htm>

Seznam příloh

Příloha A Podmínky pro přijetí eura.....	61
Příloha B Harmonogram zavedení eura v ČR.....	62
Příloha C Míra inflace Slovinska.....	63

Příloha A Podmínky pro přijetí eura

KRITÉRIUM	
Cenová stabilita	12měsíční průměr HICP inflace do 1,5 % nad referenční hodnotou, která je průměrem tří zemí s nejnižší inflací
Úrokové míry	10leté vládní dluhopisy s úrokovou mírou do 2,0 % nad průměrem vládních dluhopisů tří zemí s nejlepší cenovou stabilitou
Vládní deficit	Do 3 % HDP
Veřejný dluh	Do 60 % HDP
Stabilita měnového kurzu	Minimálně dvouletý pobyt v ERM II bez porušení $\pm 15,0$ %ního fluktuačního pásma a devalvace centrální parity

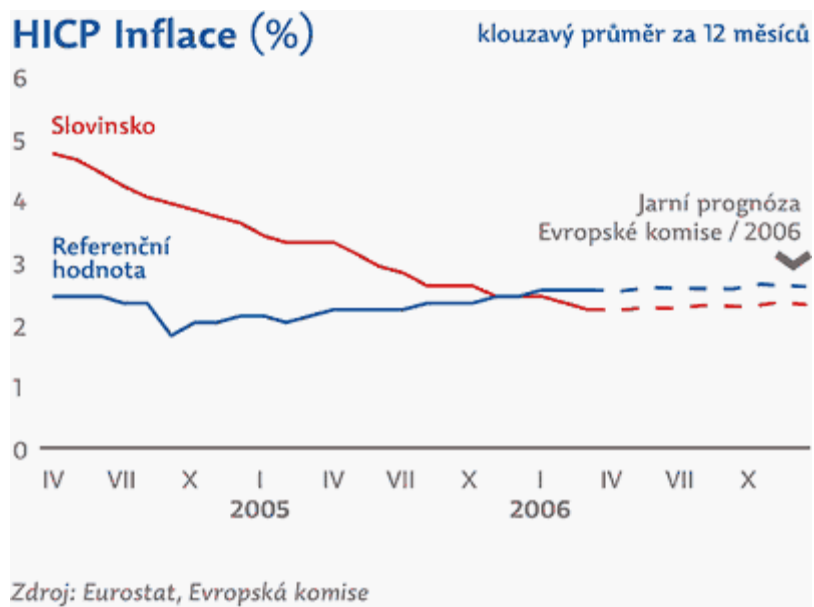
Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_podmin_prijeti.html.

Příloha B Harmonogram zavedení eura v ČR

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_harmonogram_zavedeni.html.

Příloha C Míra inflace Slovinska

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_rozsir_eurozony_444.html.